

2024 ÅRSMELDING

Innholdsliste

Årsmelding 2024
Aust-Agder museum og arkiv IKS
Vedtatt i styremøtet den 26.02.2025
Org.nr. 986 088 695

Direktøren har ordet 3

Aust-Agder museum og arkivs samfunnsrolle og mål 4

Høydepunkter i 2024 6

Besøkstall..... 8

Aktivt samarbeid 11

Nye utstillinger 14

Arkiv og dokumentasjonsforvaltning..... 16

Utviklings- og utbyggingsprosjekter 19

Aktiviteter og tiltak innen strategiske målområder 22

Oversikt over arrangementer, bygningsvern, publikasjoner, anlegg, nettverk, medlemskap og prosjektmidler.....37

Styrelederen har ordet 44

Styrets melding 45

Direktøren har ordet

Museer og arkiv er institusjoner i samfunnets tjeneste. Vi tar vare på, viser fram, ordner og skaper kunnskap om gjenstander og arkiver. Alt dette bidrar til historien om hvem vi er og har vært som mennesker og samfunn. Hos våre kolleger på Telemark museum har de en utstilling som heter Alt dette er ditt. Det er en nydelig tittel. Den peker mot det ansvaret for kollektivet, og for ulike fellesskap vi som jobber i museer og arkiv er satt til å forvalte.

Denne måten å tenke på har vi med oss inn i arbeidet med et av de viktigste prosjektene vi har jobbet med i 2024, som er museumsbrygga på Merdø. Fordi museumsbrygga eies av AAma, er den også vår alles brygge. Gjennom dette eierskapet sikres tilgangen til et svært attraktiv uthavnsområde for allmenheten.

Den sikrer at vi alle kan hoppe i land på Merdø en varm sommerdag og nyte strandlivet, gå på omvisning på Merdø gård og spise is i skyggen i museumshagen. Alt dette er gjort mulig fordi denne vidunderlige plassen på jord eies av en offentlig kulturarvsinstitusjon. For oss som jobber i AAma, er det nettopp dette som motiverer oss. Vi jobber med store verdier til beste for fellesskapet.

Arbeidet med brygga på Merdø har også synliggjort at et museum og arkiv ikke kan klare denne typen store løft alene. Vi trenger aktive og entusiastiske eiere og samarbeidspartnere som ser verdien av det vi gjør. Det har vi, og det betyr mye for oss.

2024 ga også en avklaring på hvordan museum- og arkivlandskapet i Agder skal organiseres for fremtiden. Utredningen om museum- og arkivstrukturen i Agder ble sendt på høring, og både styret og flertallet av AAma sine eiere anbefalte at Aust-Agder museum og arkiv videreføres som en selvstendig virksomhet. Fremfor å slå sammen eller dele opp velfungerende kulturarvinstitusjoner i Agder, skal vi nå inngå et tett og forpliktende samarbeid.

Gjennom høringsprosessen fikk vi ros, og vi ble også utfordret. Vi ble særlig utfordret på hvordan vi kan jobbe enda bedre med våre arkivtjenester mot kommunene. Vi er glade for konstruktive tilbakemeldinger, og ser et stort potensial i å styrke våre tjenester i det forpliktende samarbeidet vi nå inngår med Arkivsenter Sør.

Avklaringen på fremtidig museums og arkivstruktur i Agder, har gjort at vi går med enda større iver inn i vårt eget utviklingsarbeid. Den nye strategien vi har arbeidet etter i 2024 har vist seg som en god rettesnor for arbeidet vårt. Den gir oss fart og retning til å gjennomføre nødvendige endringer. Helt sentralt har det vært at vi i 2024 har fått på plass en avdeling for administrasjon og fellestjenester. Med det grepet, styrker vi både administrative og faglige prosesser, og gjør det mulig å prioritere ressursene våre bedre. Det gjør vi med ett eneste mål for øye, og det er å være en solid, ambisiøs, kunnskapsrik og sjenerøs museums- og arkivinstitusjon som arbeider godt for det samfunnet vi er en del av. Derfor er vi så takknemlig for at publikum viser stor interesse for og glede over våre tilbud.

Ellen K. Aslaksen

Ellen K. Aslaksen

Direktør

Aust-Agder museum og arkivs samfunnsrolle og mål

Formålet til Aust-Agder museum og arkiv er formulert slik i selskapsavtalen:

Aust-Agder museum og arkiv IKS skal forvalta, driva og utvikla museums- og arkivfeltet i Aust-Agder ved å:

- arbeida for at verdifulle kulturminne, bygningar, gjenstandar, arkiv og andre informasjonsberarar av historisk og administrativ verdi blir samla inn, teke vare på og gjort tilgjengelege for allmenta, for forskning, kulturelle og administrative formål.
- aktivt formidla samlingane til institusjonen og avtalepartane saman med historia og kulturarven i fylket slik at det fremjar velferda og dei demokratiske rettane til innbyggjarane. Barn og unge skal prioriterast i formidlinga.
- arbeida aktivt med forvaltning, forskning, formidling og publisering, gjera Aust-Agders kultur og historie levande for befolkninga og bidra til aktiv distriktsutvikling i Aust-Agder.
- vera faginstans for deltakarane i museums- og arkivfaglege spørsmål.
- utvikla fagleg og administrativ kompetanse ved lokale museum og samlingar og arbeida for at lokale kulturminne og lokal tradisjon blir teken vare på.

Til grunn for vår virksomhet ligger en tydelig vilje til å styrke vår rolle som en faglig ambisiøs og nyskapende kulturarvsinstitusjon. Vårt brede oppdrag - som innbefatter både museum og arkiv - skal videreutvikles i en offensiv og uredde organisasjon for vår tid. Vårt fotavtrykk i regionen skal både handle om de lange linjer, - om forvaltning av regionen sitt kollektive samfunnsminne, men også om å være en betydelig aktør i samtiden. Det er dette vi kaller AAma-modellen.

Strategien inneholder fire målområder som beskriver den utviklingen AAma ønsker for strategiperioden.

1. Samfunnsaktuell og samtidsorientert

AAma skal være synlig og relevant for det samfunnet vi er en del av, og vise at fortiden er en del av nåtiden.

2. Gjestfri og mangfoldig

Alle skal føle seg velkommen til å besøke og bruke oss. Vi skal ha et bredt og inkluderende tilbud. Mangfoldsperspektivet skal være et bærende element i arbeidet vårt.

3. Solid kunnskapsutvikling og forvaltning

AAma skal være en synlig og solid kunnskapsinstitusjon ved å drive med forskning, formidling og forvaltning av høy kvalitet.

4. Optimal organisering og sikker drift

AAma skal være en profesjonell og lærende organisasjon med evne til endring. Vi skal ha solid økonomi, god målstyring og langsiktig planlegging.

Øverst fra venstre:
Snømåking i januar 2024.
Foto: Kjell Olaf Gulbrandsen/
AAma

På Setesdalsmuseet
maler de ny utstilling.
Foto: Hind Helene Harira/
AAma

Nederst fra venstre:
Nytt maleri stilles ut
på Langsæ gård
Foto: Gerd Corrigan/ AAma

På Sjøfartsmuseet
var det barneverksted
hele sommeren.
Foto: Visit Sørlandet

Høydepunkter i 2024

Gode besøkstall

AAma kunne igjen vise til gode besøkstall i året som gikk. Det endelige tallet landet på 89 905 besøkende. Dette er gode tall gitt vår region og vårt befolkningsgrunnlag. Selv om besøket viser en liten nedgang fra året før, må vi trekke fram at Grimstad bys museer og spesielt KUBEN har hatt en fin vekst fra 2023, og Setesdalsmuseet tangerte sitt besøkstall fra i fjor.

Arrangementer

I løpet av året gjennomførte vi rundt 150 arrangementer. De hadde stor variasjon fra foredrag og omvisninger til teateroppsetninger og konserter. I forbindelse med utstillingsåpninger og sommeråpning av arenaer ble det laget egne programmer med et variert tilbud. En stor del av arrangementene var også rettet mot barn og unge og andre målrettede grupper.

Fotoarkiv av båtreisende på Norges dokumentarvliste

I 2024 ble Birger Dannevig's unike fotografier av de båtreisende på Sørlandet innlemmet i Norges dokumentarv, den norske delen av UNESCOs Memory of the World-program. Fotografiene som er oppbevart på KUBEN i Arendal, gir et sjeldent innblikk i hverdagen til en av Norges nasjonale minoriteter og dokumenterer en livsstil som var en viktig del av landets kulturarv, men som i dag har forsvunnet.

Kunstutstilling basert på Olav Bjørgums samling

I november kunne setesdølene få se de flotte portrettbildene som kunstneren Olav Bjørgum har tegnet. Samlingen etter kunstneren er gitt i gave til Setesdalsmuseet og gjennom utstillingen ble den unike kunstsamlingen tilgjengelig for publikum. Utstillingen har vært svært godt besøkt.

Utstilling av Slemmedalsskatten

Et lenge etterlengtet høydepunkt var da skattefunnet fra Slemmedal «kom hjem» og kunne vises fram på KUBEN. Disse sjeldent fine funnene i gull og sølv fra vikingtid ble funnet i Grimstad og har ikke vært vist for publikum lokalt siden 1980-tallet. Utstillingen trakk mange interesserte og fornøyde besøkende.

Grønn internasjonal dag

Et fargerikt og internasjonalt arrangement fant sted på Hagebruksmuseet i september. Sammen med elever som går på skole hos Kvalifiseringstjenesten, Flyktningetjenesten og Grønn Trivsel skapte vi et møtested for inkludering og norskopplæring. Mange fant veien til museet og ble lenge på arrangementet.

Pressefotoprojektet

Etter en periode med forberedelser og sikring av finansiering, kunne vi i 2024 sette startskuddet for pressefotoprojektet med fotoarkivet til de to avisene Agderposten og Fædrelandsvennen. Med dette prosjektet utvider vi vårt nedslagsfelt i Agder. To prosjektansatte ble ansatt i 2024 for å jobbe med ordningen av disse unike fotosamlingene.

KUBENs 10-årsjubileum

I 2024 hadde KUBEN 10-årsjubileum for innflytting i nytt bygg. Jubileet ble feiret med en egen jubileumshelg på høsten.

Fin uttelling fra Kulturdirektoratet og Arkivverkets tildelinger

I 2024 fikk AAma viktige tilslag på søknader om statlige utviklingsmidler til museum og arkiv. Arkivverket fulgte opp den store satsningen fra 2023 til Pressefotoprojektet på hele 1,3 mill. kr. med et tilsvarende beløp i 2024. Fra Kulturdirektoratet fikk vi sammen med gode samarbeidspartnere 11,570 mill. kr. i utviklingsmidler til fem prosjekter som tematisk spenner bredt.

Ph.d.-prosjekt

AAma fikk i august 2024 bevilget midler fra Norges forskningsråds ordning for Offentlig sektor-ph.d. Prosjektet heter «Vikingtidens Agder – mellom øst, vest og sør» og er et samarbeid mellom Norges forskningsråd, Universitetet i Oslo og AAma.

Besøkstall for 2024

Besøkstallet for 2024 viser at mange finner veien til våre arenaer, aktiviteter og tilbud.

KUBEN gjorde endringer i åpningstidene på sommeren og holdt åpent hver dag, inklusive mandager. Dette tiltaket sammen med visning av Slemmedalskatten ga en stor økning i besøkende i fjor. Drøyt 5 700 flere besøkende fant veien til KUBEN i 2024, noe som utgjør 25% økning i antall besøkende.

Grimstad bys museer har også hatt en god utvikling de siste årene. Her har publikumstallet økt med 2 000 personer hvert år de siste to årene. Økningen i 2024 har blant annet sin årsak i at det var flere store fellesarrangementer på Hagebruksmuseet enn året før og disse var godt besøkt.

Setesdalsmuseet har hatt et jevnt godt besøk de siste tre årene. Det som spesielt trakk mange publikummere i fjor, var den populære Bjørgum-utstillingen.

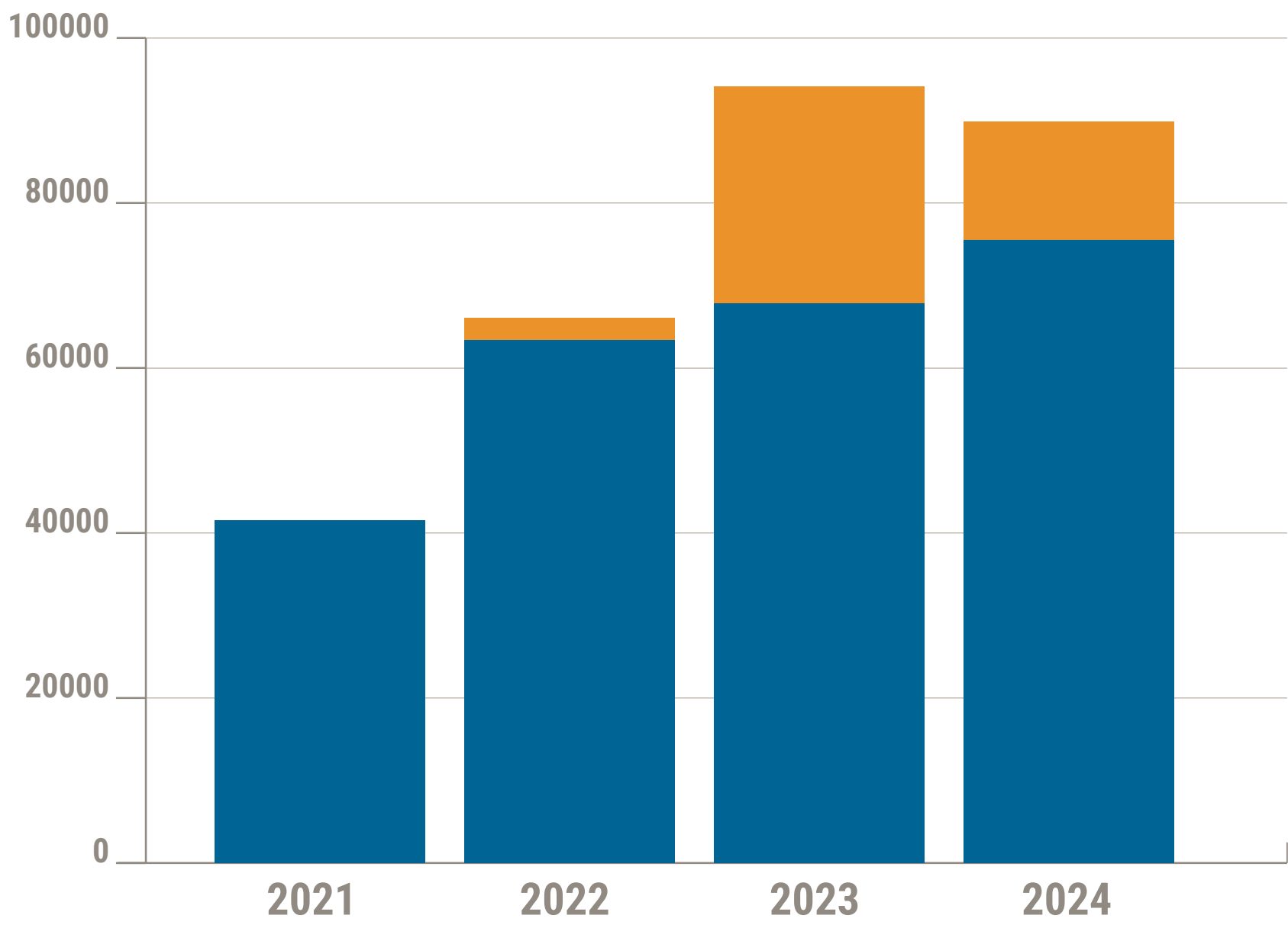
Den største endringen i antall besøkende er på de eksterne arenaene, dvs. arenaer som ikke eies eller driftes av AAma. I 2023 hadde vi en utendørs utstilling i Kristiansand sammen med Vest-Agder Museet som trakk et stort antall personer. Et tilsvarende tilbud hadde vi ikke i 2024 og dette er forklaringen på den nedgangen fra 2023.

Eydehavn Museet og Elvarheim museum har hatt et jevnt besøk de siste årene.

Besøksutvikling

Grafisk framstilling over utvikling 2021-2024

Figur: Besøkstallene viser en fin utvikling de siste årene. Den viser en økning i antall besøk på våre museer og visningssteder. Når det gjelder stands/ eksterne arenaer så er tallet for 2023 meget høyt pga byjubileet i Arendal.

Besøk på våre museer og visningssteder.

Besøk på stands/ eksterne arenaer.

Fysiske besøk

	2024	2023	2022
KUBEN	28 742	23 001	18 933
Setesdalsmuseet	29 497	29 659	31 540
Grimstad bys museer	14 687	12 696	10 639
Eydehavn Museet	1 289	956	851
Elvarheim museum	1 258	1 459	1 374
Stands/eksterne arenaer	14 432	26 317	2 767
Totalt for AAm	89 905	94 088	66 104

Tabellen viser besøk fordelt på avdelingene de tre siste årene.

Digitale besøk 2024

Digital kommunikasjon med publikum er av stor betydning for å oppnå de gode (fysiske) besøkstallene som vi har. Den digitale kommunikasjonen skjer gjennom flere ulike flater. Ulikt innhold legges ut på nettstedene hvor publikum kan finne informasjonen når de trenger den. Men dette er ikke nok for å nå ut med tilbudene våre. Vi trenger også å interagere med dem gjennom sosiale flater for å holde de engasjert og oppdatert på hva som skjer når det skjer. Mange ønsker også å holde kontakten med oss via epost og nyhetsbrev.

Vi har i dag fire nettsteder hvor informasjonen om våre tilbud og aktiviteter publiseres. Det er ikke det samme som legges ut på de fire stedene, men differensiert i forhold til avsender. De sosiale mediene Facebook og Instagram brukes ukentlig, og det sendes ut nyhetsbrev gjennom hele året. Kuben er også en aktiv produsent av podkaster.

I tabellen under vises hvor mye publikum brukte våre digitale flater i 2024. I tillegg har det også vært digital kommunikasjon via andre, eksterne kanaler hvor vi har kjøpt markeds plass. Dette kommer ikke fram av tabellen under.

	Nettsteder besøk/økter	Podcast lyttinger	Facebook følgere	Instagram følgere	Nyhetsbrev abonnenter
KUBEN (1)	192 124	35 609	5 842	2 054	1 217
Setesdalsmuseet (2)	17 333	-	5 743	-	-
Grimstad bys museer (3)	28 195	-	6 531	3 023	732
AAma (4)	6 180	-	-	-	-

1. **Besøkstallet fordeler seg slik:** [kubenarendal.no](#) (63.957), [avtrykk.no](#) (45.730), [oselia.no](#) (16.470), [gjenstand.no](#) (3.266), [Kulturpunkt](#) (1.624), [youtube.com](#) (2.600) og [digitaltmuseum.no](#) (58.477).

2. **Digitalt besøk er tall fra 2023.** Det var ikke mulig å hente ut statistikk fra nettsidene for 2024.

3. **Besøkstallet fordeler seg slik:** [gbm.no](#) (27.470) og [Filmspel™](#) Henrik (725). Facebook: [Ibsen-museet](#) (989), [Sjøfartsmuseet](#) (2.514), [Hagebruksmuseet](#) (1.551), [Hamsun-museet](#) (362) og [Grimstad bys museer](#) (1.115). Instagram: [Ibsen-museet](#) (1.017), [Sjøfartsmuseet](#) (1.126), [Hagebruksmuseet](#) (527) og [Hamsun-museet](#) (353).

4. **AAma.no** brukes først og fremst til informasjon om virksomheten og ikke som markedsføringskanal.

Aktivt samarbeid

Samarbeid utover egen institusjon er en sentral del av kulturarvinstitusjonenes arbeidsform. Den statlige museumspolitikken løfter aktiv samhandling fram som et av hovedmålene for museene. Også vår største eier Agder fylkeskommune forventer tett samarbeid mellom museer og arkiv i Agder.

For oss i AAmA skjer samarbeidet på mange ulike måter. Vi samarbeider både med frivilligheten, andre institusjoner, kommunene og med enkeltpersoner. Vi deltar og bidrar aktivt på møteplasser både lokalt, regionalt og nasjonalt. Dette gir oss rik tilgang på andres erfaringer og måter å løse oppgaver på. Og vi kan dele våre erfaringer.

I 2024 bidro vi blant annet med vår kompetanse inn i Arendal kommunes ansettelsesprosess for ny leder i Bomuldsfabrikken Kunsthall, evaluering av ph.d.- programmet i Kunstfag ved Universitetet i Agder, og i Kulturdepartementets arbeid med å utvikle et metodisk opplegg for vurdering av museene i det nasjonale museumsnettverket.

Servering av mat under arrangementet «Grønn internasjonal dag» på Hagebruksmuseet i september. Foto: Therese Hagen Strupstad/ AAmA

Samarbeidsmodell i Agder

Et samarbeid som har preget mye av arbeidsåret 2024 er det som kom i kjølvannet av utredningsprosessen for å vurdere arkiv- og museumsstrukturen i Agder.

Prosessen har omfattet Aust-Agder museum og arkiv IKS, Vest-Agder-museet IKS og Arkivsenter sør IKS. Utfallet av prosessen var at eierne valgte å gå inn for å beholde de tre institusjonene som selvstendige virksomheter, og gå videre med å utvikle en samarbeidsmodell. Det ble signert en samarbeidsavtale mellom de tre virksomhetene på et felles styremøte i november. Det ble også utarbeidet en handlingsplan som skal danne grunnlaget for samarbeidet i årene som kommer.

Tildeling fra Kulturdirektoratets utviklingsprogram for museum 2024-2026

For å motivere og styrke samarbeid i museumssektoren lyser Kulturdirektoratet ut utviklingsmidler gjennom ulike museumsprogram. AAma er samarbeidspartner i fire prosjekter som fikk midler fra programmene «Aktiv samhandling – treårige prosjekter» og «Tilgjengelige museer – ettårige prosjekter» og til et femte der vi fikk midler fra Norsk kulturfond. Prosjektene er:

Tilgjengelighet for blinde og svaksynte i museer - økt inkludering og deltakelse (ettårig prosjekt)

AAma ved Grimstad bys museer, Vest-Agder-museet og Kunstsilo har gått sammen om søknaden til Kulturdirektoratet til prosjektet "Tilgjengelighet for blinde og svaksynte i museer - økt inkludering og deltakelse". Prosjektet er et samarbeid mellom de tre museene og Blindeforbundets to fylkeslag i Agder som samarbeidspartner. Vi fikk tilsagn på søknaden med 300.000 kroner i støtte til prosjektet. Prosjektet hadde oppstart i september 2024 og skal gå over ett år.

Etablering av felles læringsarena Sør-Vest og varige samhandlingsstrukturer innen bygningsvern i Agder og Rogaland (treårig prosjekt)

AAma har fått 2,5 mill. i utviklingsmidler fra Kulturdirektoratet, sammen med Ryfylkemuseet og Vest-Agder-museet. De tre museene skal samarbeide om å utvikle en felles læringsarena for NTNU sitt bachelorprogram i tradisjonelt bygghandverk. Et viktig mål for prosjektet er å etablere varige samarbeid og samhandlingsstrukturer mellom de tre museene som styrker og sikrer kunnskapen om regionens byggetradisjon. For 2024 innebar dette å etablere samarbeidet mellom organisasjonene og gjennomføre en omfattende søknadsprosess, samt å igangsette prosjektet da midlene var innvilget. Prosjektet fortsetter fram til 2027.

Østnorske tradisjonsbåter: aktiv samhandling, kunnskapsutvikling, bærekraft og levende kulturarv (treårig prosjekt)

En rekke museer i Norge har båtsamlinger der brorparten av farkostene er magasinert. Prosjektet om østnorske tradisjonsbåter springer ut fra et ønske om å sette båtsamlinger i aktivitet for å utvikle kunnskap og gi dem en større samfunnsmessig rolle. Prosjektet skal utforske ulike samhandlingsformer om de østnorske typene med mål om å få på plass varige strukturer mellom museer, kystlag, båtbyggere, forskningsinstitutt og forvaltning der kunnskapsutvikling, kompetanse, bærekraft og levende kulturarv er sentrale og ønskede virkninger. Det er et mål at de samhandlingsformene prosjektet utvikler, har overføringsverdi til andre båttyper og andre museumsfaglige områder. Prosjektet fikk et tilskudd på 4,9 mill. kr. og har oppstart i januar 2025 og avsluttes i desember 2027. Museene i Akershus v/Oslofjordmuseet er prosjektansvarlig institusjon.

Varig kompetanseløft: Styrking av støttefunksjonene for forskning i museene (treårig prosjekt)

Prosjektet «Varig Kompetanseløft» har som overordnet mål å styrke støttefunksjonene for forskning i museene, integrere den i annen museumspraksis og forsterke samarbeidet med UH-sektoren. Prosjektet er et samarbeid mellom Norsk Industriarbeidermuseum, Østfoldmuseene, Falstadsenteret, Stiftelsen Norsk Folkemuseum og AAmA. AAmA vil spesielt være involvert i et delprosjekt som skal øke kompetansen på forskningsveiledning i museene. Delprosjektet skal øke selvrefleksjonen og kompetansenivået til veiledere i prosjektmuseene, systematisere veiledningsprosedyrer og utarbeide forslag til best practice for museer, veiledere og veiledede. Tematikken utforskes ved at det skal etableres en felles forskerskole som minner om det som tilbys ph.d.-studenter, der både veiledere og de som veiledes deltar. Delprosjektet har relevans for AAmAs planer om å etablere et kompetanseprogram for ansatte som vil bli autorisert som konservator og førstekonservator NMF. Prosjektet som helhet får et tilskudd på 3,7 millioner kroner.

Tilgjengelige arkiver: Fram i lyset – Funksjonshemmedes historie på Agder

Prosjektet «Fram i lyset - Funksjonshemmedes historie på Agder» mottok 170.000 kr i støtte fra Norsk Kulturfond. Prosjektet faller sammen med AAmAs strategiske målsetning om økt mangfold, samtidig som prosjektet vil være i tråd med Bevaringsplanen for Agder. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Arkivavdelingen, Museumsavdelingen, Vest-Agder Museet, Arkivsenter Sør, samt Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon. Prosjektet har oppstart i januar 2025.

Øverst fra venstre:
Ferdigstilling av Trihøgelopt.
Foto: Hind Helene Harira/
AAma

Oselias kokebok feirer
10-årsjubileum med
festmiddag i samarbeid
med elever fra Sam Eyde
videregående skole.
Foto: Gerd Corrigan/ AAmA

Nederst fra venstre:
Åpning av utstillinga Stavkyrkje
og drakar i Setesdal.
Foto: Hind Helene Harira/
AAma

Museumspedagog Kari Helene
Kullerud øver på synstolkning
på KUBEN under prosjektet
«Tilgjengelighet for blinde
og svaksynte i museer».
Foto: Beathe Beckstrøm Holte

Nye utstillinger

Å skape meningsfulle møter mellom gjenstandene og publikum er en viktig aktivitet i AAmA. Utstillinger er kanskje den formidlingsformen som er mest særegne for museer og hvor dette møtet mellom gjenstand og publikum finner sted. Gjennom framvisning av gjenstander, foto, film og andre artefakter forteller vi historier om oss selv og andre til våre gjester. Utstillingsproduksjon har derfor en sentral plass i arbeidet vårt. Også i 2024 ble det åpnet flere nye utstillinger i AAmA. Disse var:

Slemmedalskatten tilbake til Agder

Slemmedalskatten er Norges nest største skattefunn fra vikingtiden. Det ble funnet på Støle i Grimstad i 1980 og har i all hovedsak vært i Oslo siden. AAmA tok initiativ til å stille ut samlingen på KUBEN. Utstillingen kom i stand ved en utlånsavtale av gjenstandene fra Kulturhistorisk museum. Utstillingen ble åpnet av direktør for Kulturhistorisk museum Aud Tønnessen og stod på KUBEN fra september til november 2024.

Stavkyrkja og drakar i Setesdal

På Setesdalsmuseet ble utstillingen «Stavkyrkje og drakar» åpnet til sommersesongen av ordfører i Valle kommune Lars Tarald Myrum. Utstillingen var bygd opp rundt en modell av Setesdal stavkyrkje og framstillinger av ulike stavkirkeportaler. Utstillingen var godt besøkt.

Beverens reise

«Beverens reise» er en vandreutstilling produsert av Elvarheim museum i samarbeid med AAma og Universitetet i Stavanger. Utstillingen bygger på forskningen til UiS rundt beverens utryddelse i Skandinavia, og forteller historien om hvordan beveren i Åmli bidro til at en hel dyreart ble reddet. Utstillingen ble åpnet i 2024 og står til sommeren 2025. Utstillingen har tidligere stått på Elvarheim museum og Setesdalsmuseet.

Gudebilder fram i lyset

Hans Fredrik Gude var en av Norges viktigste nasjonalromantiske malere. Hans landskapsmalerier formidlet storheten i det norske landskapet, i mange tilfeller knyttet til høyfjellet. KUBEN har to malerier i sin samling som er gitt som en testamentarisk gave fra Harald Juell i 1980. Det er Høyfjellslandskap med opptrekkende uvær, malt i 1848 og Høyfjellslandskap med reinjegere, malt i 1855. Maleriene er restaurert og ble gjort tilgjengelig for publikum med utstillingsåpning på KUBEN i mars 2024.

Portrettutstilling fra Olav Bjørgums samling

På Setesdalsmuseet åpnet utstillingen «Portrettmeisteren Olav Bjørgum» i november, i forbindelse med 90-årsjubileet til kunstneren. Leder for hovedutvalget for Næring, kultur og miljø i Agder fylkeskommune Torunn Høyum-Eriksen, åpnet kunstutstillingen. Utstillingen viste fram 160 kjente og ukjente verk fra den rike Bjørgum-gaven som Setesdalsmuseet har fått. Utstillingen var svært godt besøkt.

Annet utstillingsarbeid

Setesdalsmuseet har vært bidragsyter i sommerutstillingen «Stokkebåtar og varetransport i jernalderen» ved Elvarheim museum, i samarbeid med Åmli historielag. Utgangspunktet var stokkebåten som Elvarheim museum har i sin samling, og utstillingen ble bygd opp rundt temaene jernutvinning, tekstil/ull/håndverk og kleberstein. En viktig del av utstillingen var å se hvordan utveksling av varer i jernalderen har gått etter eldgamle ferdselsveier over heiene og langs vassdragene, der bruk av stokkebåt må ha spilt en rolle.

I samarbeid med Vest-Agder-museet har Setesdalsmuseet lagd en sommerutstilling med gamle foto fra Setesdal til Kristiansand. Sammen med VAM ble utstillingen rehabilitert og montert som en utendørsutstilling, og plassert rundt Setesdalsmuseets lokaler på Bjugsbakk og i Rysstad sentrum.

Ved Evje mineralsti ble det også laget en mindre temautstilling med steinkunst. Utstillingen ble produsert av steinkunstneren Maja Ramsgaard, som brukte stein fra Mineralstien i sitt arbeid.

I 2023 inngikk KUBEN et samarbeid med en lokal gründer om å utvikle en audioguideløsning som bruker KI for å tilpasse innholdet til brukeren. I 2024 ble manus til to opplegg i utstillingene «Livstegn» og «Slavegjort» utarbeidet. Løsningen ble gjort tilgjengelig for publikum på våren. Vi har i løpet av testperioden fått mange gode tilbakemeldinger som vil bli brukt til å utvikle produktet videre. Det er et spennende samarbeid, og vi setter pris på å kunne være med å påvirke hvordan produktet skal bli.

Arkiv og dokumentasjonsforvaltning

Mottak og sikker langtidslagring av bevaringsverdige arkiver er en av kjerneoppgavene til AAmA.

I løpet av 2024 mottok Arkivavdelingen 465 hyllemeter arkiv papirarkiv fordelt på 62 avleveringer. Av disse var 15 avleveringer kommunale, med et omfang på 155 hyllemeter, mens 47 var privatarkiv, som til sammen utgjorde 310 hyllemeter. Av privatarkivene var hele 243,5 hyllemeter pressefotoarkiv.

Sammenlignet med året før ble det avlevert litt mindre kommunalt materiale, men over dobbelt så mye privatarkiv. Økningen i privatarkiv skyldes i hovedsak mottak av de store fotoarkivene fra Agderposten og Fædrelandsvennen.

Alt mottatt arkivmateriale blir frosset ved ankomst for å eliminere potensielle skadedyr. Ferdig ordnede arkiver plasseres deretter i arkivmagasinene og registreres fortløpende med tilhørende hylleplassering. Uordnede arkiver oppbevares i utpakkingsrom og aksjesjonsmagasin i påvente av ordning for langtidslagring.

Når arkivene er ferdig registrert i fagprogrammet ASTA, publiseres katalogene på det nasjonale arkivsøketjenesten [Arkivportalen](#) som er åpen for alle.

Det står fortsatt en hel del papirarkiver igjen ute i kommunene som skal deponeres i arkivmagasinene på KUBEN. For å forenkle og hjelpe eierkommunen med å overføre arkivene til Kuben, har vi i 2024 gjennomført arkivbefaringer i ti av eierkommunene. Under slike befaringer gir vi veiledning og tips om klargjøring av arkiver for deponering.

I løpet av 2024 har vi mottatt fire elektroniske arkivuttrekk for langtidsbevaring fra eierkommunene. Selv om dette er færre enn tidligere år, har uttrekkene vært store, komplekse og tidkrevende å håndtere. Flere av dem har vært SIARD-uttrekk (en type databaseeksport), og det har ofte fulgt med ønsker om å legge til rette for innsyn i materialet. Dette har gjort arbeidet mer omfattende, men også svært viktig for å sikre tilgjengelighet og etterrettelighet for brukerne våre.

De fire uttrekkene i 2024 omfatter følgende:

- Iveland kommune: Visma Velferd
- Evje og Hornnes kommune: Visma Familia
- Aust-Agder fylkeskommune (AAFK): SATS Skole
- Østre Agder barnevern (Gjerstad kommune): Visma Familia,

Disse uttrekkene er hovedsakelig knyttet til behov for innsynsløsninger, da de omfatter fagsystemer som benyttes av flere kommuner. Dette viser at vårt arbeid spiller en sentral rolle i å møte både juridiske krav og brukernes behov for tilgang til historiske data.

Innsynstjenester i digitalt arkivdepot for eierkommunene

I 2024 ble det etablert en helt ny tjeneste for innsyn i elektroniske arkiver som langtidsbevares på Kuben. I samarbeid med vår underleverandør KDRS (Kommunearkivinstitusjonenes Digitale RessursSenter) og IKT-Agder, er nå historiske datasett fra det skoleadministrative systemet Extens tilgjengelig for kommuner og fylkeskommune. Extens ble brukt av kommunene Froland, Grimstad og Arendal, og ble byttet ut med Visma Flyt Skole i 2016.

I årene som kommer vil flere avsluttede fagsystemer bli tilgjengelig for eierkommunene våre via denne innsynstjenesten som heter «KDRS Søk & Vis».

Arkivrådgivning for eierkommunene

Året 2024 har vært preget av omfattende arbeid med saksbehandling og arkivfaglig rådgivning. Vi har prioritert å være mer til stede hos eierkommunene. I løpet av året gjennomførte vi 46 befaringer i eierkommunene for veiledning og oppfølging av arkivavleveringer, samtidig som det i løpet av høsten ble gjennomført fysiske besøk hos samtlige kommuner.

Saksbehandling knyttet til kommunalt materiale har hatt et betydelig omfang. Etterspørsel etter dokumentasjon fra tannklinikker og skolevesen dominerte, mens saker knyttet til PPT og barnevern viste også markant økning.

Arkivfaglige kurs og samlinger for kommunene

I 2024 har vi arrangert en rekke kurs og samlinger for å styrke kompetansen innen arkivarbeid i våre eierkommuner. Blant aktivitetene var et digitalt miniwebinar om bruk av Arkivportalen, samt en workshop/kurs i ordning av arkiver med nærmere ti deltakere. Vi gjennomførte også to fysiske workshops om arkivplanarbeid – én i Åmli for øst-kommunene og én på Evje for setesdalskommunene.

I samarbeid med en av våre eierkommuner arrangerte vi fire digitale miniforedrag om dokumentfangst for saksbehandlere, med over 50 deltakere. Videre holdt vi et kurs i innsyn og offentlighet i samarbeid med Arkivsenter Sør, som samlet 50 deltakere fra hele Agder.

I oktober arrangerte vi også det årlige arkivfaglige fylkesforumet på KUBEN, hvor 40 deltakere fra alle våre eierkommuner deltok. Dette forumet er en viktig arena for faglig oppdatering og erfaringsutveksling mellom kommunene.

Øverst: Rådgiver Monika K. Håland forsker på antirasistiske soner i Arendal og Norge. Foto: Gerd Corrigan/ AAMA

Nederst: Profilerings av podkasten «Arkivtjenesten». F.v. programleder Gaute Christian Molaug, prosjektleder Yngve Schulstad Kristensen og programleder Ingrid Nyquist. Foto: Monika K. Håland/ AAMA

Utviklings- og utbyggingsprosjekter

Dagens konsoliderte museer er komplekse institusjoner med omfattende og sammensatte oppgaver. Å ta vare på hus og bygningsmasse og å videreutvikle og skape nye museumsanlegg, er en del av dette. I AAma har vi de siste årene rettet økt oppmerksomhet mot å styrke gjennomføringskraften vår på dette området. Vi har styrket prosjektstyringen og vi legger gode og gjennomførbare planer. Den største utfordringen vi står overfor i bygningsvernet, og i arbeidet med å ta vare på og utvikle hus og driftsanlegg, er økonomien. Dette er svært kostnadskrevende prosjekter som det ikke er mulig å gjennomføre uten støtte fra våre eiere og eksterne samarbeidspartnere.

Ny brygge på museumsanlegget Merdøgaard i Arendal

Vi har i flere år jobbet for å styrke arbeidet med kystkultur knyttet til Merdøgaard museum. Merdø er den eneste uthavnen i Agder som har et eget museum. Museets tilstedeværelse bidrar til å gjøre et unikt kystkulturmiljø og rekreasjonsområde tilgjengelig for allmenheten.

For å sikre bærekraftig drift og bedre forhold for formidling trenger anlegget flere oppgraderinger. Å få på plass en ny brygge har vært prioritert i 2024, og det ble arbeidet iherdig med å skaffe finansiering til dette. Vi fikk på plass det vi trengte for å kunne sette i gang. Prosjektering og anbudsrunde ble gjennomført før sommeren, og arbeidet ble satt i gang på senhøsten. Etter planen skal ny brygge stå ferdig våren 2025.

Restaurering i Rygnestadtunet i Valle

I 2024 er det gjennomført strakstiltak på Rygnestadtunet i form av fjerning av taktekking på stogehuset, og legging av ny takduk for å klargjøre for ny tekking. Vinduer er demontert og vil bli restaurert/rekonstruert.

På bakgrunn av revidert tilstandsrapport og kostnadsoverslag, er det utarbeidet en overordnet plan for istandsetting av bygningene på Rygnestadtunet. Første prioritet er våningshuset og trehøgeloftet. Arbeidet er fullfinansiert og starter opp for alvor i 2025.

Formidlingsrom og publikumsmottak på Sjøfartsmuseet i Grimstad

Det har lenge vært behov for å få bedre formidlingsfasiliteter knyttet til avdelingen i Grimstad. Det var også avdekket et behov for et telefonrom i nærheten av kontorplassene. Vi kom godt i gang med planleggingsarbeidet som kreves for å bygge om deler av lokalene i Hasseldalen. Vi fikk på plass tegninger for et formidlingsrom, og et kombinert publikumsmottak/kafé/butikk-rom. Dette vil danne utgangspunkt for et ombyggingsprosjekt i 2025.

Utvikling av Setesdalsmuseet og arbeidet med den immaterielle kulturarven

På oppdrag for Kulturarvrådet i Setesdal, har AAma fått ansvar for å bestille et kunnskapsgrunnlag for bærekraftig arbeid med kulturarven i Setesdal. Utredningen innebærer å vurdere hva som er en egnet struktur for dette arbeidet, og hvordan Setesdalsmuseet kan være et organisatorisk og faglig knutepunkt for arbeidet med den immaterielle kulturarven i Setesdal. Til dette hører det også å vurdere utviklingsmuligheter for museumsbygget og museumsområdet på Rysstad. Den overordnede inngangen er å se de større satsingene og utviklingsprosjektene knyttet til kulturarvsformidling i dalen i sammenheng.

I 2024 har det blitt etablert samarbeidsrelasjoner mellom Setesdalsmuseet, Stiftelsen Setesdal Stavkyrkje og Valle kommune, med jevnlige kontaktmøter, for å avklare forventninger og roller.

Hamsun-museum i Grimstad

I mai vedtok Grimstad kommunestyre at AAma v/Grimstad bys museer kan få overta bruksretten til bygningen i Storgaten 44. Dette gir oss et sikkert fundament for det videre arbeidet med realiseringen av et Hamsun-museum i Grimstad. I september fikk vi en stor vannskade i bygningen som følge av at det kom vann inn gjennom veggen. Dette tok Grimstad kommune tak i, og i desember satte de av 2 mill. kr. til utbedring av bygget på utsiden for å forhindre at lignende skader oppstår senere. Utbedringene skjer tidlig i 2025.

Restaurering i Tveitetunet i Valle

Restaureringen av Tveitetunet har pågått over flere år. I 2024 ble det hogd tømmer og sagt av materialer til takkonstruksjon, og demontert vinduer. Arbeid som gjenstår er oppbygging av tak, mellombygg og restaurering av vindu og dører. Vinduene er i så dårlig stand at flere må rekonstrueres. Setesdal bygningsvernssenter har invitert til restaureringskurs på nyåret, der dette arbeidet skal gjøres.

Åpning av Enghavehuset på Langsæ i Arendal

I 2024 har KUBEN jobbet med å sette i stand første etasje i Enghavehuset. Huset er et typisk våningshus fra sjømanns- og småbrukermiljø på kyststripa på Agder på slutten av 1700-tallet, og har stått på Langsæ siden 1953. Huset har vært stengt for publikum i over 15 år. Det var derfor svært gledelig at huset kunne åpnes på arrangementet Åpent tun i juni. Da ble bakerovnen i huset fyrte opp og det ble serverte nybakt brød til publikum.

Foredragssalen på KUBEN – ombygginger og oppgraderingstiltak

Foredragssalen Mollestad er KUBENs storstue. Rommet trenger en estetisk og praktisk oppgradering for å ivareta blant annet kravene til universell utforming og mulighet for streaming av våre arrangementer.

Foredragssalen ble i 2024 begynt oppgradert, og vinduer ble skiftet. Vi planlegger at trinn én, selve foredragssalen, skal være ferdig i 2025. Da skal salen ha kapasitet til drøyt 80 sitteplasser, bedre akustikk og design, samt være oppgradert på lyd og bilde.

Trinn to avhenger av finansiering. Denne skal gjøre det mulig å leie ut salen til eksterne, uten at brukerne får adgang til resten av utstillingsområdene eller kafeen og butikken/resepsjonen. Dette trinnet er planlagt tidligst i 2026.

Øverst: Restaureringen av Tveitetunet.
Foto: Ane Uleberg/ AAma

Nederst: Enghavehuset åpnes for publikum for første gang på mange år.
Foto: Gerd Corrigan/ AAma

Aktiviteter og tiltak innen strategiske målområder

Nedenfor følger aktiviteter og tiltak innenfor de strategiske målområdene til selskapet.

Samfunnsaktuell og samtidsorientert	23
Gjestfri og mangfoldig	25
Solid kunnskapsutvikling og forvaltning.....	30
Optimal organisering og sikker drift	34

«Gerharts gåte» var et tilbud på Sjøfartsmuseet på sommeren. Foto: Visit Sørlandet

Samfunnsaktuell og samtidsorientert

Privatarkiv, pressefoto, bevaring, digitalisering og registrering

I 2024 har AAmå arbeidet for å videreutvikle sin rolle som en samfunnsaktuell og samtidsorientert aktør. Gjennom aktiv bevaring og tilgjengeliggjøring har Arkivavdelingen fokusert på å møte dagens og fremtidens behov.

Innsamlingen av privatarkiver har mer enn doblet seg fra året før, inkludert betydningsfulle pressefotoarkiver fra Fædrelandsvennen og Agderposten. Dette bidrar til å dokumentere underrepresenterte perspektiver og øker mangfoldet i samlingen. Pressefotoprojektet mottok betydelig støtte fra Arkivverket og Agder fylkeskommune, noe som sikrer fremdrift i perioden som kommer.

Bevaring og digitalisering av pressefotoarkiver i samarbeid med Nasjonalbiblioteket er en nøkkelsatsing for AAmas styrking av sin rolle som kunnskapsinstitusjon. I samarbeid med Nasjonalbiblioteket ble det digitalisert over 30.000 pressefoto, samtidig som en langt større del ble klargjort for langtidsbevaring.

Prosjektmedarbeiderne Benedikte Olsen og Martin Hilstad gjennomgår pressefoto fra arkivene til Agderposten og Fædrelandsvennen. Foto: Monika Kurzus Håland og Gerd Corrigan/ AAmå

KUBENs 10-årsjubileum

KUBENs 10-årsjubileum ble feiret en helg med mange ulike aktiviteter fra tradisjonelle foredrag til en Minecraft-konkurranse hvor ungdom konkurrerte om å bygge den beste minecraft-versjonen av KUBEN. Det var også konsert med Trefoldighet kantori og verksted samt gullkube-jakt for barn. Og selvsagt fikk alle bursdagskake!

Nærmere 600 besøkende var innom KUBEN gjennom jubileumshelgen. Tidligere direktør for Aust-Agder kulturhistoriske senter Kjell Olav Masdalen skrev en kronikk i Agderposten om byggets historie. Leder av museumsavdelingen og arkivavdelingen skrev sammen et leserinnlegg knyttet til jubileet som også kom på trykk i Agderposten. Nettsiden vår og Facebook har vært prydet av en flott jubileumslogo gjennom året.

Medvirkning i utstillingsproduksjon Løyni – Gøymestad

Produksjonen av den neste større utstillingen ved Setesdalsmuseet, som har arbeidstittel Løyni – Gøymestad, startet opp i 2024, med vekt på ideutvikling, innhold og kunnskapsinnhenting. Utstillingen har drakt og tekstil som omdreiningspunkt, og skal også vise tradisjonshåndverk.

Det ble invitert bredt til idemyldringsmøte med frivillighet og kulturbærere innen feltet, for å samle ulike faglige blikk og invitere til medvirkning til utforming av utstillingen. Mot slutten av året ble det ansatt en prosjektmedarbeider i halv stilling som skal bidra i arbeidet med formidling av folkemusikken og -dansen til ulike brukergrupper. Hovedfokuset er å formidle det lydlige i utstillingen, og innlemme den lokale dialekten og musikktradisjonen i framstillingen.

Planlegging av Ibsens 200-års jubileum i 2028

I Ibsen-jubileet ønsker vi å åpne Ibsen mot eksisterende og nye publikumsgrupper og styrke museets Ibsen-kunnskap. Det er tenkt gjort gjennom følgende tiltak:

- Revisjon av eksisterende utstilling i Ibsen-museet med tilhørende manus for guiding
- Undersøke muligheten for en separatutstilling med utgangspunkt i Ibsen-gjenstander som ikke er utstilt i dag
- Bidra inn i ibsenforskningen med vitenskapelige artikler og andre publikasjoner
- Styrke kunnskapsnivået hos de ansatte om Ibsens liv og diktning, også utover grimstadperioden
- Samarbeide med de andre Ibsen-aktørene i Grimstad om felles prosjekter

I nettverkssammenheng har vi deltatt i arbeidsgruppen for Grimstad kommunes satsning på Ibsen 2028, som munnet ut i kommunens Strategi for Ibsen 2028.

Denne danner plattformen for samarbeidet mellom eksisterende og nye ibsenaktører i kommunen og regionen.

Vi har også deltatt på fellesmøter som har vært nasjonalt, i regi av Nasjonalbiblioteket og Peer Gynt AS.

Den kulturelle skolesekken: Hvor ble det av skogen?

I januar og februar dro museumspedagogene fra AAma på turné i vestre del av Agder med DKS-tilbudet «Hvor ble det av skogen?». Opplegget har søkelys på bærekraftig utvikling gjennom regionens historie og byggeskikk og er et samarbeid på tvers av avdelingene i AAma. Opplegget nådde ca. 940 elever på 8. trinn. Tilbudet ble tatt godt imot på skolene og det skal også gjennomføres i 2025.

Museet som infrastruktur for arbeid med immateriell kulturarv

Setesdalsmuseet har en sentral rolle i arbeidet med å ivareta og formidle den immaterielle kulturarven i Setesdal, med vekt på folkemusikk og – dans, tradisjonskunnskap og tradisjonshåndverk. Museet er et organisatorisk og faglig knutepunkt for utøvermiljøet og samarbeider med frivilligheten.

Setesdal bygningsvernssenter, som forvalter immateriell kulturarv som handlingsbåren kunnskap, har vært et faglig samlingspunkt for tradisjonshåndverkere og har drevet kunnskapsdeling og kompetanseutvikling i form av fagdager, åpne dager, kursvirksomhet og byggeprosjekt. Dette arbeidet har hatt både lokalt, regionalt og nasjonalt nedslagsfelt. Bygningsvernssenteret har også hatt regi for arbeidet med kulturlandskapspleie, og formidling og videreføring av tradisjonskunnskap i tilknytning til dette fagområdet. Setesdal bygningsvernssenter har påbegynt arbeid med å bygge materiallager, som en del av videreutviklingen av uteområdet rundt laftehall og verksted.

Gjennom året har Setesdalsmuseet leid Sylvartun som formidlingsarena for folkemusikk og -dans. Der har lokale spelemannslag hatt øvinger, og det har vært lånt ut til ulike arrangementer. Leieforholdet ble avviklet i desember.

Setesdalsmuseets hovedbygg og øvrige arenaer har vært i bruk for utøving og kursing innen tradisjonskunnskap. I tillegg til å ha huset lokal kvelderstund, har museet vært vertskap for Ole Bull Akademiet sine opplæringsuker, der lærerstudenter får grunnopplæring i folkemusikk og -dans. Hylestad bygdekvinnelag, som representerer sentrale kulturbærere innen tekstilarbeid, disponerer museets lokaler til kurs i bunadssøm to dager i uka. Fagfeller og samarbeidspartnere har benyttet museumsfasilitetene til møte- og kursvirksomhet.

Øverst: Kulturpatrulja i Bykle gamle kyrkje.
Foto: Inger Lise Stulien

Nederst: Vannkoking i maskinrommet på Bjoren.
Foto: Gerd Corrigan/ AAMA

Kulturarvråd i Setesdal

I 2024 ble det etablert et kulturarvråd i Setesdal. Styreleder i AAma Harald Danielsen representerer AAma i kulturarvrådet. Setesdalsmuseet er medlem i faggruppen for det nyetablerte rådet. Faggruppen arbeider for å ivareta og formidle den lokale tradisjonen innen folkemusikk og -dans. Setesdalsmuseet fasiliteterer arbeidet i gruppen.

Sjøfartsutstillingen «Førstereis»

Det største pågående utstillingsprosjektet på KUBEN i 2024 og kommende år er «Førstereis». Temaet for utstillingen er sjøfart på 1960-tallet, med hovedfokus på hvordan det var å reise til sjøs for første gang. Utstillingen er rettet mot ungdom og skal lages i dialog med dem.

Prosjektgruppen har i 2024 begynt å jobbe med innholdsproduksjon knyttet til materialet som ble innhentet under minneinnsamlingen i 2023, hvor sjøfolk som var til sjøs rundt 1960-tallet fortalte sine historier. I september 2024 var prosjektgruppen på studietur i Danmark og Sverige. Utstillinger laget for og med ungdom var et av temaene for turen.

Gjestfri og mangfoldig

Formidlingsplan

I 2024 ble arbeidet med en ny formidlingsplan for AAma startet opp. Formidlingsplanen skal bygge på virksomhetens nye strategi. Det er nedsatt en intern arbeidsgruppe som er ansvarlige for planarbeidet. Gruppen har bestått av medarbeidere fra alle fagavdelingene i AAma. Planen skal ferdigstilles første halvår 2025.

Øverst fra venstre:
På studietur for å hente
inspirasjon til den kommende
sjøfartsutstillingen på KUBEN.
Foto: Monika K. Håland/
AAma

Reperasjon av
Dampbåten Bjoren.
Foto: Therese Mølø Larsen/
AAma

Nederst fra venstre:
Demonstrasjon av
tradisjonell økseteknikk
Foto: Leonhard Jansen

Ibsen-museet i Grimstad med
Gustav Vigeland's Ibsen-byste
i forgrunn.
Foto: Visit Sørlandet

Gratis årskort til lavinntektsfamilier, asylsøkere og flyktninger

AAma gir tilbud om gratis årskort til lavinntektsfamilier, asylsøkere og flyktninger. Kortene gir tilgang til alle våre arenaer og deles ut i et samarbeid med kommunene i Agder. Vi tilbyr også gratis inngang i forbindelse med noen av våre arrangementer gjennom året.

På KUBEN ser vi at dette tilbudet blir mye brukt av barnefamilier som deltar på våre "Gøy for barn"-arrangementer, og Arendal kommune har meldt tilbake at dette er et tiltak de håper vi kan fortsette med.

Inkludering av personer som står utenfor arbeidslivet

Aama har fortsatt sitt aktive arbeid for å gi muligheter til personer som faller utenfor det ordinære arbeidslivet. På KUBEN var tre personer på varig tilrettelagt arbeid (VTA) i 2024. AAma tar årlig imot 1–3 personer på arbeidstrening i samarbeid med NAV eller arbeidsmarkedsbedrifter. Dette er en viktig del av vårt samfunnsoppdrag og bidrar til inkludering og verdiskaping gjennom meningsfylte arbeidsoppgaver.

Samarbeidsprosjektet Fram i lyset – Funksjonshemmedes historie på Agder

I 2024 ble grunnlaget lagt for prosjektet Fram i lyset – Funksjonshemmedes historie på Agder, et samarbeid mellom Aust-Agder museum og arkiv, Arkivsenter Sør og Vest-Agder-museet. Målet er å kartlegge gjenstander og arkiver knyttet til funksjonshemmedes historie i regionen og presentere funnene i en rapport.

Rapporten skal gi en oversikt over bevarte materialer i regionens kulturhistoriske institusjoner og bli et verktøy for fremtidig innsamling, forskning og formidling. Prosjektet mottok støtte fra Kulturdirektoratet i 2024 og skal gjennomføres i 2025 med fokus på inkludering og mangfold. Det skal bidra til økt kunnskap og oppmerksomhet rundt en oversett del av regionens historie.

Samarbeid om nye publikumsgrupper til KUBEN

KUBEN har inngått et samarbeid med blant annet Arendal kommune, Arendal voksenopplæring og Tyholmen frivilligsentral om en kartlegging av diskriminering, rasisme og hatkriminalitet i digitale medier blant unge. Målet med prosjektet er å bidra til å fremme et tryggere digitalt demokrati i regionen, forebygge og motvirke hatytringer på internett og skape en sterk og god ytringskultur på nett. Prosjektet vil pågå i 2025 og 2026.

Det ble arrangert polsk dag og omvisning på polsk i utstillingen Slavegjort. Dette ble godt mottatt i det polske miljøet og hele 350 personer deltok på arrangementet.

Skoleprogram i Grimstad

Som en del av Grimstad bys museers satsing på barn og unge la vi i 2024 en plan for utvikling av nye museumstilbud for skoleverket i årene som kommer. Målet er på sikt å kunne tilby egne opplegg for alle trinn i grunnskolen og videregående skole.

Som en del av denne planen utviklet vi i 2024 tre nye tilbud i vårt skoleprogram. Alle tilbudene ble testet på sine målklassetrinn. Tilpasninger ble gjort etter testing og tilbakemeldinger fra elever og lærere. De tre nye tilbudene som tilbys i skoleprogrammet for skoleåret 2024-2025 er:

- Jakten på den forsvunne amerikakoffert (førskebarn og 1.-2. trinn)
- I farta med karta (fra 3.-4. trinn)
- Historie på glass (6.-7. trinn)

Byvandring for barn

I 2024 utviklet Grimstad bys museer nyheten “Jakten på den forsvunne amerikakoffert” - en dramatisert byvandring for barn. Manus ble skrevet gjennom vinteren og våren og vandringen ble øvd inn i juni. Deretter fulgte ti åpne gjennomføringer av opplevelsen i høysesongen juli og august.

Opplegget ble testet med en førskolegruppe fra Markveien barnehage, og vil bli tilbudt som en del av vårt program til barnehager og skoleklasser i årene som kommer.

Podkaster om arkiv og historie

Arkivavdelingen har satset på innovativ podkastproduksjon som et viktig formidlings- og rådgivningstiltak. Podkasten «Arkivtjenesten,» produsert i samarbeid med Arkivsenter Sør og Universitetet i Agder, er den første norske podkasten som setter arkiv- og dokumentasjonsbehandling på agendaen. «Sjøfartspodden» og «Polarpionerene» bidrar også til å gjøre arkivmateriale tilgjengelig og inspirerende for et bredt publikum om henholdsvis sjøfartshistorie og polarutforskning. Podkastene kan vise til gode lyttertall.

Øverst: Fra «Den forsvunne amerikakoffert» - en byvandring for barn som ble tilbudt i Grimstad på sommeren.
Foto: Grimstad Adressetidende

Nederst: Opptak til podkasten «Arkivtjenesten» i lydstudio. F.v. programleder Gaute Christian Molaug, historiker Håkon Haugland, programleder Ingrid Nyquist og slektsforsker Kai-Samuel Vigardt.
Foto: Monika K. Håland

Setesdalsmuseet – digitale “brukerreiser”

I forkant av sesongen 2024 arbeidet Setesdalsmuseet med fysiske og digitale “brukerreiser” i kollegiet, der museets fysiske rammer ble gjennomgått med gjestens perspektiv for å bedre besøksopplevelsen. Dette dannet utgangspunkt for å redefinere og omorganisere rom, med oppussing og ommøblering av kafe, butikk og resepsjon, samt større opprydning i publikumsområdet. Ved utgangen av 2024 er det bestilt en lydflate som skal forbedre formidlingen i de ubetjente museumstuna.

Hjemmesiden er gjennomgått for å bli mer brukervennlig, helhetlig og oppdatert i påvente av en større endring på AAma sine sider. Setesdalsmuseet har systematisert arbeidet med å fremtre i sosiale medier, og har involvert hele personalet i dette arbeidet.

Frivillighet i AAma

Frivillige pensjonister har i 2024 jobbet flittig med å digitalisere museumsavdelingens fysiske gjenstandsarkiv. De digitale versjonene blir lagt inn i Primus og knyttet opp mot aktuelle gjenstander. I løpet av de siste 2 årene har ca 20.000 sider blitt scannet. Det hadde ikke vært mulig for oss å gjennomføre dette uten hjelp fra frivillige. Prosjektet nærmer seg slutten, men vil pågå litt inn i 2025. Arkivavdelingen har hatt frivillige som har drevet med fotoregistering og arkivkatalogisering.

Frivillighet er nødvendig innen fartøyvern. I løpet av vinter, vår og høst ble det lagt ned ukentlig dugnadsinnsats for å klargjøre båten Bjoren for sesongen.

Samarbeid med frivillige lag og foreninger har også funnet sted gjennom året når det er blitt planlagt og gjennomført arrangementer.

Vi samarbeider også med frivillige gjennom å stille lokaler til disposisjon for deres aktiviteter.

Fagbanken

I 2024 etablerte AAma felles fagseminarer for intern kunnskapsdeling for ansatte, kalt “Fagbanken”. Disse ble gjennomført på teams og er et tiltak for at vi alle skal få bedre kjennskap til hva som foregår i organisasjonen og lære av hverandre. Det ble gjennomført tre møter i Fagbanken i 2024 med temaene Slemmedalskatten, Utstillinger i Setesdal (Björgum-samlingen) og Pressefotoprojektet.

Vertskap for det nasjonale sjøfartsnettverket

I 2024 var AAma vertskap for den årlige samlingen i det nasjonale sjøfartsnettverket. Programmet bestod av fellessamtaler, foredrag, omvisninger, båttur, felles lunsjer og to felles middager.

Samlingen varte fra 28. til 30. august, og begynte og sluttet med halvdagsmøte på KUBEN. På formiddagen torsdagen var vi på Sjøfartsmuseet i Grimstad, før vi tok museumsbåten Gamle Oksøy fra Grimstad til Arendal via Bratteklev skipsverft.

Til sammen hadde samlingen 34 deltagere, inkludert flere fra AAma.

Tilbakemeldingen etter samlingen har utelukkende vært positive, både når det gjaldt programmet, innsatsen fra de ansatte og selve bygget og utstillingene ved KUBEN.

Nye aktiviteter og arrangementer for besøkende i sommersesongen i Grimstad

Grimstad bys museer utviklet til sommersesongen escape-spillet “Gerhards gåte” som et nytt tilbud for barn og unge besøkende på Sjøfartsmuseet. Spillet var et tilbud alle dagene museet holdt åpent gjennom sesongen. Flere mystiske kister med hengelåser ble plassert på gulvet i kafeen, og deltakerne måtte gå på jakt etter hint og koder i og rundt Sjøfartsmuseet for å åpne kistene. Oppgavene engasjerte hele familien og vi fikk gode tilbakemeldinger på opplegget.

På Sjøfartsmuseet kunne barn og unge også delta i Barnas maritime verksted. Der fikk de lære å knyte makramé, teste plastelinaskipets lasteevne, perle armbånd og være med å dekorere et stort fiskegarn på veggen med fargerike fisk laget av barna. Utenfor museet var fyrlykta åpen, og det var i tillegg mulig å konkurrere i sjømannsknuten dobbelt halvstikk. Aktivitetsheftet ble også delt ut.

Grønn internasjonal dag ble gjennomført i september 2024 på Norsk Hagebruksmuseum i Grimstad, som et samarbeidsprosjekt mellom Grimstad bys museer, Kvalifiseringstjenesten, Flyktningetjenesten og Grønn trivsel.

Elevene som gikk på Kvalifiseringstjenesten etter sommeren, kunne bidra under arrangementet. Etter en måned med intensivt arbeid før arrangementet kunne kommunikasjonsgruppen, matgruppen og underholdningsgruppen ønske de 460 besøkende velkommen.

Et tilbud i forbindelse med sesongåpningen av Ibsen-museet var teaterforestillingen «Alt du ikke visste om Ibsen», som ble spilt i museets lokaler. Birgit Amalie Nilssen har skrevet teksten og stod for framføringen. Forestillingen hadde premiere 24. juni og ble spilt ti ganger i uke 26 og 27 for fulle hus hver dag.

«I farta med karta» er et tilbud for barnetrinnet og gir innsikt i lokalhistorie for barn i Grimstad.
Foto: Visit Sørlandet

Norges dokumentarv - Båtreisende på Sørlandet

Den 12. desember 2024 ble Birger Dannevig's unike fotografier av de båtreisende på Sørlandet innlemmet i Norges dokumentarv, den norske delen av UNESCOs Memory of the World-program. Fotografiene, som gir et sjeldent innblikk i hverdagen til en av Norges nasjonale minoriteter, dokumenterer en livsstil som er en viktig del av landets kulturarv, men som i dag er forsvunnet.

Bildene gir et unikt innblikk i livet til de båtreisende, en minoritetsgruppe med røtter tilbake til 1500-tallet, kjent for sin nomadiske livsstil på sjøen. Dette gjør dem unike i europeisk sammenheng, ettersom de trolig er den eneste minoritetsgruppen i Europa som levde slik.

Fotografiene, som nå er bevart i KUBEN i Arendal som en del av PA-2986 Dannevig-arkivene, er blant de få bevarte visuelle dokumentasjonene av de båtreisendes livsstil før den forsvant. Disse bildene representerer en kultur som i dag er et unikt og verdifullt minne om norsk historie og kystens sosiale utvikling. I april 2025 åpnes det en fotoutstilling med bildene i KUBEN.

Solid kunnskapsutvikling og forvaltning

Forskningsplan

Faggruppe for forskning har i løpet av 2024 utarbeidet en revidert forskningsplan som skal dekke perioden 2024–2028 og rulleres samtidig med strategiplanen. I samarbeid med redaksjonen for Aust-Agder-Arv er det innført rutiner for fagfelleevaluering av artikler i årboka. AAmas program for konservator NMF er videreutviklet og styrket ved samarbeid med andre aktører gjennom prosjektet Varig kompetanseløft. Samarbeidet med Vest-Agder-museet er søkt styrket gjennom Forskernettverk Agder, der spesielt Agderseminaret kan bli en viktig arena for videre samhandling.

Foto fra utstillingen
«De Båtreisende».
Foto: Birger Dannevig, 1946.
Arkivref.: AAA.PA-2986.02.
U2.L2.7481

Ph.d.-prosjekt

AAma fikk i august 2024 bevilget midler fra Norges forskningsråds ordning for Offentlig sektor-ph.d. Prosjektet heter «Vikingtidens Agder – mellom øst, vest og sør» og er et samarbeid mellom Norges forskningsråd, Universitetet i Oslo og AAma.

Arbeidet baseres på analyser av arkeologiske gjenstander i eksisterende museumssamlinger, inkludert AAmas arkeologiske samlinger på KUBEN og Grimstad bys museer. Prosjektet vil belyse hvordan samfunn på Agder har relatert seg til nettverk og ruter ca. 600 – 1050 evt. I vikingtiden var det utbredt kontakt på tvers av Nordsjøen, Skagerrak, Kattegat og Østersjøen. Målet med prosjektet er å nyansere vår forståelse av vikingtidens kontaktmønstre og Agders rolle i dette.

MUSE 621 – Vitenskapelig publisering

En ansatt ved museumsavdelingen på KUBEN har i 2024 gjennomføre studiet MUSE621 Vitenskapleg publisering for museumstilsette ved Universitetet i Bergen. I løpet av studiet ble det skrevet en vitenskapelig artikkel som belyser ideen som ligger bak vår institusjons opprinnelse.

Deltaker i forskingsprosjekt om norsk verftshistorie

AAma har også i 2024 deltatt i det flerårige prosjektet om norsk verftshistorie i regi av Museum Vest, som inkluderer forskere fra flere av museene i det nasjonale maritime museumsnettverket. Prosjektet skal munne ut i en fagfelleurdert artikkelsamling sommeren 2025 hvor AAma bidrar med to artikler. Prosjektet berører flere samfunnsaktuelle temaer, som bærekraftig utnyttelse av naturressurser, grad av selvforsyning, internasjonalisering og internasjonal handel.

Forskningsprosjektet «De gamle jernverkene og de nye bærekraftsmålene»

AAma er en del av forskningsprosjektet «De gamle jernverkene og de nye bærekraftsmålene» som ledes av Næs Jernverksmuseum. Prosjektet skal gi nye, samfunnsaktuelle perspektiver på den norske jernverkshistorien, og berører både arbeiderhistorie, kvinnehistorie, bærekraftig og forurensende skipsfart og internasjonal handel. AAma bidrar med en artikkel i prosjektet.

Digitalisering av arkiv på KUBEN

Digitalisering av arkivmaterialet på KUBEN har vært en prioritert oppgave i 2024. I løpet av året ble 190 skoleprotokoller fra eierkommunene digitalisert og gjort tilgjengelige på Digitalarkivet.no. Dette kommer i tillegg til et betydelig antall arkivdokumenter fra kommunene, inkludert alle eldre formannskapsprotokoller. Den planlagte oppgraderingen av skannerkapasiteten har blitt utsatt til 2025.

Tall ships races - utviklingsprosjekt

I 2023 fikk vi 200.000 kroner i utviklingsmidler fra Arkivverket til å etablere og ferdigstille et prosjekt som skal lage en metode for bevaring av mindre digitalt skapte privatarkiv. Prosjektet tok utgangspunktet i det heldigitale arkivet etter Tall ships races som vi mottok i 2023. Prosjektgruppen vil avlegge rapport før påske 2025.

Kunnskapsutvikling innen bygningsvern

Det store kompetansehevingsprosjektet for 2023 og 2024 har vært oppføring av nytt trehøgeloft, etter modell av Nomelandsloftet, som i dag står i Setesdalstunet ved Kristiansand museum (VAM). Opplegget er gjennomført i samarbeid med Agder fylkeskommune, og var fordelt på 13 uker der seks ble gjennomført vinter/vår 2024, med en avslutning i tillegg. Prosjektet er rettet mot mer erfarne tradisjonshåndverkere.

Formålet med prosjektet var å studere metodikk og teknikker med utgangspunkt i byggeskikk fra middelalderen. Selve byggeprosjektet er så godt som ferdigstilt, men det gjenstår noe arbeid med tak, sval og dokumentasjonsarbeid.

Andre aktiviteter innen kompetanseheving og formidling er:

- Vindusrestaureringskurs, Bygland (samarbeid med AFK)
- Seminar om rehabilitering av pipe og ildsted, Bygland (samarbeid med AFK)
- Formidling på sosiale medier om aktiviteter innen bygningsvern ved Setesdal Bygningsvernssenter (delvis i samarbeid med AFK)
- Åpen dag på bygningsvernssenteret med bl.a. sliping av verktøy
- Aktiviteter for barn, laftestokker ved skolebesøk
- Flere omvisinger på Rygnestad, blant annet for miljøvernavdelingen hos statsforvalteren

Policyer for samlingsforvaltning etter internasjonal standard

AAma har lagt til grunn at vi skal bruke den britiske standarden for samlingsforvaltning, Spectrum 5.0, i vårt samlingsarbeid innen museum. Denne består av fire policyer og 21 prosedyrer. Faggruppe for samlingsforvaltning har jobbet fram forslag til de fire policyene i perioden 2022-2024. Den skal etter planen sluttbehandles i 2025. Deretter vil faggruppen fortsette med å ferdigstille prosedyrene.

Øverst: Setesdal bygningsvernssenter på Bjugsbakk.

Nederst: Demonstrasjon av lokal økseteknikk. Foto: Gerd Corrigan / AAma

Gjenstandssamlingene: Inntak, registreringer og publisering

Inntakskomiteen for Grimstad bys museer hadde seks møter i 2024. En del nye henvendelser har vært behandlet løpende, og på noen eldre inntak har det blitt gjort vedtak om inntak eller avhending. I tillegg ble det opprettet en aksesjon på en samling Hamsun-malerier, og de 21 kunstverkene ble registrert inn i samlingene. Arbeidet med ordning av Fløistad-fotosamlingen fortsatte i 2024, hvor en prosjektmedarbeider i 60% stilling er ansatt.

I 2024 fikk Setesdalsmuseet inntaksnemnd. Nemnda gjennomførte til sammen ni møter, i gjennomsnitt et møte i måneden. I løpet av året har nemnda fått 18 henvendelser fra personer som vil gi eller selge gjenstander til museet. Vi har takket nei til 11 av disse gjenstandene.

I 2024 har museumsavdelingen på KUBEN jobbet annerledes med registreringsarbeidet. Vi har hatt økter hvor man har jobbet tre intense dager i strekk med registreringsarbeid. Vi har også hatt inne en ekstra ressurs i 40% stilling i et halvt år som hovedsakelig har jobbet med registrering. Dette har resultert i 761 nye registreringer i samlingen vår, pluss revidering av flere eldre gjenstandsregistreringer. 214 gjenstander er blitt digitalisert. Deler av inntaksrommet er blitt tømt, og flere gjenstander har blitt tilfredsstillende pakket og plassert i magasin.

Museumsavdelingen på KUBEN har ikke hatt noen aktive innsamlingsprosjekter i 2024, men samlingen har likevel økt med 409 gjenstander i løpet av året. Dette er i hovedsak gjenstander vi har blitt tilbudt fra private givere, og den største andelen nye gjenstander i år er smykker og juleplatter etter Astri Holthe Lunder, smykkegründeren fra Arendal. Alle inntak blir behandlet av inntakskomiteen ved KUBEN, og det har vært ti møter i komiteen i løpet av året.

	Totalantall gjenstander i samling	Registrert i Primus el. annet	Digitalt Museum	Inntak 2024	Registrert i Primus 2024	Digitalt museum 2024
KUBEN	47 295	42 024	9 721	409	761	214
Setesdalsmuseet	34 450	20 517	7 644	7	29	25
Grimstad bys museer	5 870	4 119	0	11	36	0

Tabellen viser totalt antall gjenstander i samlingen, registrering og digitalisering, samt endringer som har skjedd i 2024 i forhold til tilvekst (inntak), registrering og digitalisering.

Flytting av store gjenstander

Det er i løpet av året blitt flyttet flere større gjenstander fra KUBEN til fellesmagasinet på Evje. Dette frigir plass i magasinet slik at gjenstander kan flyttes fra inntaksrom og inn på magasin.

Gjennom året har det blitt jobbet med forberedelser for å kunne flytte gjenstander fra Langsæ gård. Vi har så vidt begynt å overføre gjenstander til magasiner på KUBEN, og den berømmelige utstoppede strutsen var en av gjenstandene som ble flyttet i 2024.

Det er også blitt gjennomført kompetansehevingstiltak knyttet til håndtering av den naturhistoriske delen av samlingen som er lagret på Langsæ. Dette prosjektet vil videreføres i 2025.

Optimal organisering og sikker drift

Ny avdeling for administrasjon og fellestjenester

I 2024 iverksatte AAma en ny organisasjonsmodell. Modellen innebærer oppretting av en ny avdeling for administrasjon og fellestjenester. Det er ansatt ny leder for avdelingen som startet i september 2024. Avdelingen skal bidra til å styrke administrative rutiner og virksomhetsstyring og utvikle en helhetlig drift til beste for hele selskapet.

Felles leder for Setesdalsmuseet og Setesdal bygningsvernssenter

Fra 1. januar fikk Setesdalsmuseet ny avdelingsleder, som også leder Setesdal bygningsvernssenter. Ved årets begynnelse var det 15 fast ansatte ved Setesdalsmuseet, hvorav tre av dem er knyttet til Setesdal bygningsvernssenter, og to av dem knyttet til D/S Bjoren. Ved utgangen av året, er bemanningen redusert til 13 fast ansatte, grunnet naturlige avganger. Ved bygningsvernssenteret er det to faste håndverkerstillinger, og en rådgiver i en treårig prosjektstilling med lønnsgaranti fra Agder fylkeskommune fram til april '26. Mot slutten av året ble det ansatt en prosjektmedarbeider i halv stilling som skal bidra i arbeidet med formidling av folkemusikk og -dans til ulike brukergrupper.

Gjennom året 2024 har Setesdalsmuseet gått i gang med et større arbeid med å videreutvikle egen identitet, revidere ansvars- og oppgavefordeling blant ansatte, og finne nye former for intern og ekstern samhandling. Dette arbeidet har resultert i oppussing av fellesareal, nye samarbeidsrelasjoner, nye arbeidsstrukturer og økt aktivitetsnivå.

Strutsen fra Langsæ gård flyttes over til magasin for å sikre bedre bevaringsforhold.
Foto: Gerd Corrigan / AAma

Ny HR-portal og økonomisystem

AAma har lenge hatt en samarbeidsavtale med IKT-Agder om IT-tjenester.

Denne avtalen åpnet for en mulighet til å bli med i et fellesprosjekt med setesdalskommunene for å innføre et nytt helelektronisk HR-system (Visma) og lønns- og økonomisystem (xledger og Bluegarden). Etter et år viser dette seg å være en god investering, som sparer oss for mye arbeid, øker kvaliteten på prosessene, og gir oss vesentlig bedre oversikter, blant annet gjennom rapporter som hentes ut ved behov.

Avtaleverk

Representantskapet for Aust-Agder museum og arkiv vedtok i sitt møte 8.12.2023 å nedsette en arbeidsgruppe som skulle gjennomgå selskapsavtalen for virksomheten. Arbeidsgruppen bestod av: Arne Thomassen (Agder fylkeskommune), Beate Skretting (Grimstad kommune), Anne Merethe Hjemdal (Bykle kommune) og Robert Cornels Nordli (Arendal kommune). På bakgrunn av arbeidsgruppens forslag vedtok representantskapet å stille seg bak forslagene til endringer. Endringsforslaget omfattet 1) mindre språklige justeringer og 2) forslag til endringer i teksten i paragraf 7, 8 og 9 i selskapsavtalen. Endringsforslagene fikk ikke tilslutning hos alle eierne i selskapet. Saken gikk tilbake til representantskapet for ny behandling og vil bli fulgt opp med en ny runde hos eierne i 2025.

Det er satt i gang en prosess for å få på plass avtaler om museumsdrift og forvaltning med Grimstad kommune.

Oppdaterte beredskapsplaner

I 2024 startet arbeidet med å utarbeide revidert beredskapsplan AAma. Planarbeidet ferdigstilles vår 2025. Beredskapsplanen skal beskrive og styre AAmas håndtering

av uønskede hendelser. Planen skal være et verktøy til bruk ved uønskede hendelser, og sikre at reaksjoner skjer raskt og riktig.

Oppgradering av arkivforvaltning-systemet Asta og digital infrastruktur

Arkivavdelingen bruker fagsystemet Asta for mottak/registering og katalogisering av arkiver, samt depotstyring. I 2024 ble Asta oppgradert til versjon 7, som er en omfattende oppgradering. Asta 7 forbedrer arkivdepotstyringen, og reorganisering av administrative roller effektiviserte arbeidet.

Oppgraderinger av digital infrastruktur inkluderte nye lagringsløsninger og rutiner for e-arkiv. Aktiv rådgivning, kurs og workshop-aktiviteter økte kompetansen blant kommunale samarbeidspartnere, og nettverksarbeid styrket regionale og nasjonale relasjoner.

Kartlegging av helse- og brannfarlige stoffer i AAmas samlinger

Det ble i 2024 startet opp en kartlegging av helse- og brannfarlige stoffer i samlinger, magasiner og bygg med vurdering av tiltak og oppfølging knyttet til dette. Den gamle naturhistoriske samlingen på Langsæ gård ble gjennomgått med hjelp fra fagfolk fra Anticimex. Målingene viste at mengden farlige stoffer/avgasser var innenfor godkjente nivåer. Men som et ekstra sikkerhetstiltak ble det kjøpt inn eget verneutstyr som brukes når man arbeider med den naturhistoriske delen av samlingen.

Utbedret belysning og ventilasjon i kontorene i Hasseldalen

I august ble ventilasjonen på møterommet i Hasseldalen utbedret. Alle taklampene ble skiftet ut og hengelamper over pultene ble montert. Etter at vi fikk nye lamper i kontordelen av bygget, har ikke sikringen røket en eneste gang!

Oversikt over arrangementer, byggningsvern, publikasjoner, anlegg, nettverk, medlemskap og prosjektmidler

Arrangementer i AAmA i 2024

Dato	Arrangement	Sted
11.1.	Slektsforskerkveld	Kuben
12.1.	Jolebasemaske	Rysstad
24.1.	SeniorOnsdag: Åndskamp og nasjonalbygging	Kuben
28.1.	Gøy for barn - Arendal vinterfestival: Bamsehospital	Kuben
31.1.	Kulturkveld: Agders giftige historie	Kuben
1.2.	Fagdag Bygningsvern	Bygningsvern
1.2.	Foredrag: Forsøksgården Landvik	Hagebruksmuseet
7.2.	SeniorOnsdag: Smakebiter fra arkivfotografens arkiver	Kuben
8.2.	Aust - Agder museum og arkivlag (AAMAL) årsmøte og foredrag	Kuben
10.2.	Opplesning av Victoria av Knut Hamsun	Hamsun-museet
17.2.	Vinterferieverksted (17.-23.02): Vi tover et rytmeinstrument	Kuben
21.2.	SeniorOnsdag: Omvisning i Krakket 1886	Kuben
22.2.	Filmvisning "De vergeløse" i samarbeid med filmklubben	Hamsun-museet
27.2.	Foredrag: Krigsseilerne i dagens minnekultur	Sjøfartsmuseet
28.2.	Kulturkveld: Arkeologi i Agder	Kuben
5.3.	Kjenn din Brand: Kunnskap om Brand	Ibsen-museet
6.3.	Museumspedagogisk dag	Rysstad
6.3.	SeniorOnsdag: Allsang med gamle barnesanger	Kuben
7.3.	Åpning av utstillingen Beverens reise	Kuben
12.3.	Foredrag: Med sjøen som arbeidsplass	Sjøfartsmuseet
13.3.	Tungt bindingsverk	Bygningsvern
14.3.	Tungt bindingsverk	Bygningsvern
16.3.	Inspirasjonsdag med Tommy Tønsberg	Hagebruksmuseet
17.3.	Påskeverksted	Kuben
18.3.	Visning av filmen Victoria	Hamsun-museet
19.3.	Kvedarstund	Sylvartun
20.3.	Kjenn din Ibsen: Catilina	Ibsen-museet
20.3.	SeniorOnsdag: Ut i verden som førstereis	Kuben
21.3.	AAMAL foredrag	Kuben
3.4.	Kulturkveld: Presten som ble drapsmann	Kuben
3.4.	Styremøte i Spelemannslaget	Sylvartun
6.4.	Omvisning i utstillingen Slavegjort på polsk	Kuben
10.4.	Foredrag om Hans Gude og avduking av malerier	Kuben
10.4.	Kjenn din Ibsen: Oppsummering	Ibsen-museet
10.4.	SeniorOnsdag: Historier fra Merdø	Kuben
11.4.	Foredrag: Et gåtefullt prisonskip	Sjøfartsmuseet
11.4.	AAMAL foredrag	Kuben

Dato	Arrangement	Sted
14.4.	Gøy for barn: Måneraketten	Kuben
15.4.	Foredrag: Sørlandsk skipsfart: Hva er nå det?	Sjøfartsmuseet
18.4.	Foredrag: Victoria og sykdommen tuberkulose	Hamsun-museet
20.4.	Naturlos: Historisk vandring på Dømmesmoen	Hagebruksmuseet
24.4.	Kulturkveld: Kvinner i Nortraship-flåten	Kuben
25.4.	Kjenn din Brand: Brand i vår tid	Ibsen-museet
6.5.	Kvedarstund	Sylvartun
8.5.	SeniorOnsdag: Telegrafens rolle	Kuben
11.5.	Kulturpatrulja åpning Kunstsilo	Kunstsilo
11.5.	Veteranbilvårslipp på Hagebruksmuseet	Hagebruksmuseet
13.5.	Kjenn din Brand: En innføring i stykket	Ibsen-museet
15.5.	Styremøte i Spelemannslaget	Sylvartun
22.5.	SeniorOnsdag: Skipsbygging i Hasseldalen	Kuben
23.5.	Åpning trihøgdelopt	Helle
25.5	Innspilling fest Sylvartun SBB	Sylvartun
29.5	Kulturkveld: Skeiv lokalhistorie	Kuben
2.6.	Vårmarked på Hagebruksmuseet	Hagebruksmuseet
2.6	Åpent tun	Kuben
2.6	Åpning Stavkyrkje	Rysstad
9.6.	Kystens dag i samarbeid med Kystlaget Terje Vigen	Sjøfartsmuseet
12.6	Kulturarvråd Evje	Evje
20.6	Slektsforskerkveld med Kai- Samuel Vigardt	Kuben
22.6	Omvisning i Slavegjort (daglig 22.06-11.08)	Kuben
22.6	Omvisninger i husene på tunet (daglig 22.06-11.08)	Kuben
23.6	Samling sommerguider	Rysstad
24.6.	Opplesning av En helt alminnelig flue av Knut Hamsun	Hamsun-museet
24.6.	Teaterforestillingen Alt du ikke visste om Ibsen (10 ganger)	Ibsen-museet
24.6	Omvisning (5 gr. daglig 24.6-11.8)	Ibsen-museet
1.7.	Sommerverksted - Krabbesnøre (daglig 1.-31.07)	Kuben
20.7	Slåttedag	Rygnestad
22.7.	Gamaveka (22.7-28.7)	Bygland tun
31.7.	Kvedarkurs HT	Sylvartun
2.8.	Kvedarkurs Astri Rysstad	Sylvartun
3.8.	Konsert	Sylvartun
13.8.	Arendalsuka: Hvem kan fortelle urfolks historie?	Kuben
13.8.	Arendalsuka: Håndverkstrategi for kirkeløft og bevaringsbehov	Kuben
13.8.	Arendalsuka: Makta, historiebruk i film, Tv og kulturinst.	Kuben

Dato	Arrangement	Sted
13.8.	Arendalsuka: Arkivforbundets debatt	Kuben
13.8.	Arendalsuka: Museumforbundets debatt	Kuben
14.8.	Arendalsuka: Hva kan museene mene	Kuben
14.8.	Arendalsuka: Kultur og beredskap i krig og krise	Kuben
15.8.	Arendalsuka: Seks historier om demokrati	Kuben
15.8.	Arendalsuka på KUBEN (3 eksterne arrangementer)	Kuben
18.8.	Åpen gård og Bondens marked med Grimstad Bondelag	Hagebruksmuseet
21.8.	Kulturkveld Sjømannstatoveringer	Kuben
25.8.	Museumsdagen	Fjermedal
31.8.	Bykledagen	Lislestog
1.9.	Gøy for barn: Gaveeskeverksted	Kuben
1.9.	Kulturminnedag Botn	Bygningsvern
1.9.	Soppens dag og høstmarked	Hagebruksmuseet
4.9.	Foredrag: Slemmedalsskatten	Hagebruksmuseet
7.9.	Lislefarmen	Bygland tun
8.9.	Åpning av utstillingen Slemmedalskatten fra Grimstad	Kuben
10.9.	Foredrag: Dette umaadelige hav	Sjøfartsmuseet
11.9.	Oselias jubileumsmiddag	Kuben
12.9.	AAMAL foredrag: Våpensamling	Kuben
13.9.	Minnekveld	Sylvartun
15.9.	Omvisning i Slemmedalskatten	Kuben
17.9.	Kvedarstund	Rysstad
18.9.	SeniorOnsdag: Fredensborg funnet	Kuben
19.9.	Idedugnad Frivilligheten	Rysstad
20.9.	Høstferiemoro med Kystlaget Terje Vigen (20.9-4.10)	Sjøfartsmuseet
22.9.	Grønn internasjonal dag	Hagebruksmuseet
22.9.	Åpen omvisning i Slemmedalskatten	Kuben
23.9.	Opplesning av Svermere av Knut Hamsun	Hamsun-museet
25.9.	Film	Bykle
25.9.	Kulturkveld: Slemmedalskatten fra Grimstad	Kuben
1.10.	Høstferieverksted - vi vever ugler (daglig 1.-6.10)	Kuben
9.10.	SeniorOnsdag: Arendal gamle rådhus	Kuben
9.10.	Årsmøte og foredrag i Fayeselskapet	Kuben
10.10.	AAMAL foredrag	Kuben
11.10.	Istandsetting av vindauge	Bygningsvern
12.10.	Istandsetting av vindauge	Bygningsvern
12.10.	Spelemannslaget	Sylvartun

Dato	Arrangement	Sted
12.10.	Åpen omvisning i Slammedalskatten	Kuben
16.10.	Frå evolusjonsteori til UNESCO	Rysstad
20.10.	Open dag kulturveka	Bygningsvern
21.10.	Teater- og kunstforestilling She kissed me and made me drunk	Hamsun-museet
23.10.	Piper og eldstader	Bygningsvern
23.10.	SeniorOnsdag: Omvisning i Slemmedalskatten	Kuben
24.10.	Piper og eldstader	Bygningsvern
26.10.	KUBEN 10 årsjubileum, foredrag og korkonsert	Kuben
26.10.	Minecraftkonkurranse for ungdom	Kuben
27.10.	Gøy for barn: KUBEN 10 årsjubileum	Kuben
29.10.	Visning av filmen Vildanden	Ibsen-museet
30.10.	Kulturkveld: 10 år med Oselia	Kuben
3.11.	Åpen omvisning i Slemmedalskatten (to ganger)	Kuben
6.11.	Lansering av boka Avtrykk fra de syv hav	Kuben
6.11.	SeniorOnsdag : Englandsfarerne	Kuben
7.11.	AAMAL foredrag	Kuben
10.11.	Feiring av Polsk nasjonaldag	Kuben
10.11.	Åpen omvisning i Slemmedalskatten (tre ganger)	Kuben
11.11.	Slekt og data - Hva kan KUBEN tilby en slektsforsker	Kuben
14.11.	Museumsnettverk tradisjonshåndverk sogn	Bygningsvern
14.11.	Samtale: Trodde Ibsen egentlig på Gud?	Ibsen-museet
16.11.	Designernes julemarked	Kuben
16.11.	Åpning Olav Bjørgum-utstillingen	Rysstad
17.11.	Designernes julemarked	Kuben
19.11.	Visning av filmen Telegrafisten	Hamsun-museet
20.11.	Kulturkveld: Vrakfunn	Kuben
20.11.	SeniorOnsdag: Smerte, sykdom og lidelse - arkivdagen	Kuben
26.11.	Foredrag: I Hamsuns kalosjer: om nøysomhet og hagebruk	Hagebruksmuseet
27.11.	Kulturkveld: Sex og samliv i Magnus Lagabøtes Landslov	Kuben
28.11.	Fagdag videregående elever	Bygningsvern
28.11.	Lesesalen inviterer til foredrag: Krabbesund Husmorlag	Kuben
30.11.	Boklansering	Ose
1.12.	1. søndag i advent	Rysstad
1.12.	Julearrangement	Kuben
1.12.	Julekonsert Majja	Sylvartun
4.12.	SeniorOnsdag: Trolldomsprosessene på Agder	Kuben

Bygningsvern

Setesdal bygningsvernssenter har restaureringsprosjekter der AAmA er eier/har driftsavtale, men deltar også i eksterne prosjekt. Senteret driver i tillegg rådgivende virksomhet for private huseiere og i flere kommunale prosjekt, både for tun/bygninger der vi har driftsavtale og andre. I tillegg har bygningsvernssenteret leid inn og gitt råd til eksterne handverkere ved flere prosjekt. Håndverkere ved bygningsvernssenteret har også vært instruktører i flere kurs/ prosjekt. Dette er et av verktøyene for å øke kompetansen innen antikvarisk bygningsvern for håndverksmiljøene i regionen. Rådgiver har blant annet hatt ansvar for kurs og kompetanseheving i samarbeid med Agder fylkeskommune og bistått med administrativ oppfølging av prosjekter, både for museet og for private eiere. I 2024 har hovedfokuset vært å slutføre påbegynte eksterne prosjekt, for å kunne prioritere restaurering av egne anlegg. Det ikke blitt igangsatt nye eksterne prosjekt.

Hagen - restaurering

Det er startet opp et samarbeidsprosjekt med medeier Bygland kommune, grunneier og det frivillige med mål om revitalisering av husmannsplassen Hagen. Museet sin rolle er hovedsakelig knyttet til restaurering av bygningene. Taket på stogehuset på Hagen ble satt i stand høsten 2024, som ledd i et prosjekt i Agder Fylkeskommunes regi, finansiert av fylkeskommunen, AAmA og Bygland kommune. Søknad om midler til videre restaurering av husmannsplassen er sendt til Agder FK november 2024. Det skal søkes om ytterligere finansiering. Tanken er å sette ut arbeidet til eksterne tradisjonshandverkere med Setesdal bygningsvernssenter som mentor.

Rygnestad - restaurering

I 2024 er det gjennomført strakstiltak i form av fjerning av taktekking på stogehuset, og legging av ny takduk for å klargjøre for ny tekking. Vinduer er demontert og vil bli restaurert/rekonstruert samtidig som en tar for seg vinduene på Tveitetunet.

Øverst: Neverprosjekt i samarbeid med Agder fylkeskommune og Bygland kommune. Foto: Hind Helene Harira/ AAmA.

Nederst: Legging av ny takduk Rygnestad. Foto: Gerd Corrigan/ AAmA.

På bakgrunn av revidert tilstandsrapport og kostnadsoverslag, er det utarbeidet en overordnet plan for istandsetting av bygningene på Rygnestadtunet. Første prioritet er våningshuset og trehøgeloftet. Arbeidet er fullfinansiert og starter opp for alvor i 2025. I 2024 er det gitt midler til strakstiltak, dvs. fjerning av taktekking på løa på Rygnestad. Det vil være en forutsetning for gjennomføringen av dette at resten av restaureringen er finansiert.

Tveitetunet - restaurering

Restaureringen av Tveitetunet har pågått over flere år. I 2024 har det blitt hogd tømmer og sagd av materialer til takkonstruksjon, og demontert vinduer. Arbeid som gjenstår er oppbygging av tak, mellombygg og restaurering av vinduer og dører. Vinduene er i så dårlig stand at flere må rekonstrueres. Setesdal bygningsvernssenter har invitert til restaureringskurs på nyåret, der dette arbeidet skal gjøres.

Rygnestad- formidlings- og servicesenter

Rygnestad formidlings- og servicesenter er et stort prosjekt som må sees i sammenheng med andre satsinger for AAma og Setesdalsmuseet. I påvente av det overordnede kunnskapsgrunnlaget for arbeidet med kulturarven i Setesdal, er prosjektet satt på vent. I tillegg er det en prioritet å få gjennomført restaurering og sikring av Rygnestadtunet gjennomført, før en eventuelt går videre med formidlingsprosjektet. Det er kjøpt en kioskbygning i inngangen til tunet, og inngått en langvarig avtale for leie av grunnen den står på. Kiosken skal restaureres vinter 2024-2025 av eksterne håndverkere, for å huse tekniske installasjoner til bedre sikring og overvåking av tunet.

Eksterne prosjekt:

Følgende er eksterne prosjekt har blitt jobbet med gjennom året:

Gamle Botn Hotell, Vinje kommune

Innsetting av dører, vinduer og istandsetting av veranda. Linoljemaling av fasade. Gjenstår 1-2 dagsverk til vår 2025.

Støylsbu/ høybu, Valle kommune

Istandsetting av laftekasse i laftehallen ble avsluttet høsten 2024.

Ånebjør, Bygland kommune

Listing, oppretting tak. Avsluttende detaljer. Avsluttet vår 2024.

Resepsjon, Agder Fylkeskommune

Setesdal bygningsvernssenter har levert sprettetelja bord til fronten på ny resepsjonsdisk i det nye fylkeshuset i Kristiansand. Arbeidet bestod i å skaffe egnede materialer (lokal osp), bearbeiding av tømmeret, og spretteteljing av borda. Bygningsvernssenteret bidro med valg av løsning og utføring, for å få inn element av tradisjonshåndverk tilhørende Agder-regionen i det nye fylkeshuset. Arbeidet ble avsluttet våren 2024.

Publikasjoner

Fagfellevurdert

Haugland, Håkon: «Fra storborgerlig hegemoni til fragmentert mangfold? Byjubileer, arendalsidentitet og historiebruk fra 1800-tallet til i dag.» I T. Bjerkås & G.K. Fjalsett (red.), *Sted og identitet – minne, markeringer og historiebruk i lokalsamfunn på Agder*, s. 119–152. Agderseminaret 2023. Cappelen Damm Akademisk 2024. <https://doi.org/10.23865/cdf.230>

Bøker

Yngve Schulstad Kristensen, Gaute Molaug, Lise Råna: *Avtrykk fra de syv hav*. Pagina forlag 2024, 159 sider.

Artikler

Håkon Haugland: «Borøyskipper og krigsseiler i brevveksling med statsministeren». *Dengang – på våre kanter*. Årbok for Historielaget i Dypvåg, Holt og Tvedestrand 2024, s. 127–142.

Håkon Haugland og Finn Bydal: «Bark Knudsvigs siste reise». *Dengang – på våre kanter*. Årbok for Historielaget i Dypvåg, Holt og Tvedestrand 2024, s. 149–156.

Haugsevje, Olav: «Ibsenhuset og Grimstad bymuseums tidligste år.» *Selskapet for Grimstad Bys Vel: Medlemsskrift nr. 68*, 2024, s. 39–51.

Det er også skrevet en rekke populærvitenskapelige artikler som er publisert på nett, i aviser og magasiner.

Øverst til venstre: Dag Albert Witzøe Molaug og en skipskamerat om bord i «Concordia Sky» 1962/1963. Arkivref.: PA-3081

Boka «Avtrykk fra de syv hav». Pagina forlag 2024.

Foto: Gerd Corrigan/ AAm

Fotoarkivar Hannele Fors og depotansvarlig Yngve Schulstad Kristensen ompakker fotomateriale i pressefotoprojektet. Foto: Monika K. Håland/ AAm

Nederst: Tillitsvalgte og verneombud på personalsamlingen i AAm juni 2024. Foto: Gerd Corrigan/ AAm

Til publisering

Maria Björkroth: «Verdens lengste bukse». Artikkel i *Aust-Agder-Arv* 2024–25.

Hannele Fors og Lise Råna: «Agderpostens fotoarkiv – unike øyeblikksbilder fra Agder i nyere tid». Artikkel i *Aust-Agder-Arv* 2024–25.

Håkon Haugland og Kristoffer Vadum: «Jernverkets ladested – Næs Jernverk og Tvedestrand i første halvdel av 1800-tallet». Artikkel i *Heimen* 2025 (fagfelle­vurdert 2024).

Håkon Haugland og Kristoffer Vadum: «Tollprotokoller fra Risør som kilde til skipstrafikken i tvedestrandsdistriktet». Artikkel i *Aust-Agder-Arv* 2024–25.

Gaute Molaug: «Tjenna – fra kloakkvann med sjøuhyre til badeparadis». Artikkel i *Dengang – på våre kanter* 2025.

Kristoffer Vadum og Fridtjof Mehlum: «Arendals museums første kjente gjenstandskonservator – jegeren og preparanten Peder Hansen fra Næs Verk». Artikkel i *Aust-Agder-Arv* 2024–25.

Kristoffer Vadum og Kyrre Thorsnes: «Et bibliotekperspektiv på Arendal Skoles offentlige Bibliothek og Museum». Artikkel i *Aust-Agder-Arv* 2024–25.

Ingvild Velure: «Tilfellet Fredensborg – en havarisak med forviklinger». Artikkel i *Aust-Agder-Arv* 2024–25 (fagfelle­vurdert 2024).

Faglig nettverk

- Det nasjonale sjøfartsnettverket
- Det nasjonale litteraturnettverket
- Det nasjonale samtidsnettverket
- Det nasjonale byggnettverket
- Det nasjonale bergverksnettverket
- Det nasjonale drakt- og tekstilnettverket
- Det nasjonale KAI-nettverket (KommuneArkivInstitusjonsnettverket)
- Det nasjonale Ibsen-nettverket «Ibsen 2028»
- Visit Sørlandet Utvikling – bedriftsnettverk for reise-, kultur- og opplevingsbedrifter i Agder og Telemark
- Virkes Reiselivsnettverk for museum
- Virke sitt nettverk for museumsdirektører
- Forskernettverk Agder, deriblant Rådet for Forskernettverk Agder
- Ulike lokale lag og foreninger – som styremedlem eller samarbeidspartner

Medeierskap:

Kommunearkivinstitusjonenes Digitale RessursSenter SA (KDRS)

Medlemskap

- Norges Museumsforbund – interesseorganisasjon for museer i Norge
- International Council of Museums (ICOM) –
- den internasjonale interesseorganisasjonen for museum
- Arkivforbundet – interesseorganisasjon for lokale og regionale arkivinstitusjonar i Norge
- International Council of Archives (ICA) – den internasjonale interesseorganisasjonen for arkiv
- Norsk Publikumsutvikling (NPU)
- Arendal Næringsforening
- Grimstad Næringsforening
- Visit Sørlandet Utvikling
- Visit Setesdal
- Virke – nettverk for reiseliv

Prosjektmidler til kulturfeltet i Agder i samarbeid med Vest-Agder-museet

Aust-Agder museum og arkiv (AAMA) og Vest-Agder-museet (VAM) har delt ut prosjektmidler til museer, samlinger og andre aktører innen det kulturhistoriske feltet i Agder som ikke mottar fylkeskommunalt driftstilskudd. Summen som ble fordelt var på totalt 300 000 kroner for 2024.

Søknadene fra museer og andre kulturhistoriske aktører som ikke mottar fylkeskommunal/statlig driftsstøtte har nå blitt behandlet. Søknadene er vurdert ut fra de offentliggjorte kriteriene. Det kom inn til sammen 30 søknader om prosjektstøtte med en samlet søknadssum på 1 305 000 kroner.

Følgende 16 prosjekter fikk støtte:

- **Samuel Kjørkleiv og Svein Syvertsen, Farsund:** Filmprosjekt om Farsunds første krigshandling: 15 000 kroner
- **Landøy og Udøy velforening, Lindesnes:** Sikringstiltak: 16 000 kroner.
- **Lyngdal historielag, Lyngdal:** Oppsett av skilt ved Steggeløa på Hompland: 12 000 kroner.
- **Eide Sognelag, Grimstad:** Formidling av fyrlykter: 15 000 kroner.
- **Hilde L. Austarheim, Arendal:** Bok om Merdø: 25 000 kroner.
- **Minne kultursenter, Åseral:** Utstilling om vannkraftutbyggingen i Åseral: 20 000 kroner.
- **Lindesnes kommune, Lindesnes:** Krigshistorisk mini-utstilling på Vigmostad herredshus: 10 000 kroner.
- **Søgne historielag, Kristiansand:** Utstyr og programvare til registrering av gjenstander: 15 000 kroner.
- **Historielaget for Dypvåg, Holt og Tvedestrand, Tvedestrand:** Registrering og formidling av skolens samlinger: 30 000 kroner.
- **Demokratihusets venner, Arendal:** Heldagsseminar om arbeiderbevegelsens historie: 10 000 kroner.
- **Birkenes bygdemuseum, Birkenes:** Restaurering av setehuset på Grasham: 32 000 kroner.
- **Spind historielag, Farsund:** Dagbok Lauritz Christian Stang: 10 000 kroner.
- **Flekkerøy historielag, Kristiansand:** Montre til keramikk-gjenstander: 15 000 kroner.
- **Audnedal frivilligsentral, Lyngdal:** «Heim att til Grindheim», Bjørø Hålands museum: 30 000 kroner.
- **Lillesand by- og sjøfartsmuseum, Lillesand:** Utstilling «Seilskutebyen Lillesand»: 20 000 kroner.
- **Hægeland sogelag, Vennesla:** Ny toalett-løsning Hægeland bygdemuseum: 25 000 kroner.

Styrelederen har ordet

2024 har som årsmeldingen viser vært et aktivt og godt år for Aust-Agder museum og arkiv IKS.

Våren 2024 ble det valgt nytt styre med stor utskifting av styremedlemmer.

Det nye styret har brukt andre halvår til å skaffe seg kunnskap om og innsikt i virksomheten. Inntrykket er særdeles positivt, og styret viser tydelig entusiasme for oppgaven.

En omfattende eierstyrt prosess for å vurdere samarbeids- og eller sammenslåingsmodeller for Vest-Agder museet, Arkivsenter Sør og Aust-Agder museum og arkiv ble avsluttet i 2024. Prosessen konkluderte med at den beste modellen de kommende årene vil være et formalisert samarbeid mellom de tre organisasjonene. Dette samarbeidet ble startet opp i løpet av høsten, og felles styremøte kom fram til et anbefalt forslag som fikk tilslutning av eierorganene.

Styret ønsker særlig å trekke frem følgende viktige oppgaver som ble igangsatt i 2024 hvor gjennomføringen vil skje i 2025:

- Utredning av en bærekraftig struktur for arbeidet med den immaterielle kulturarven i Setesdal
- Bygging av ny brygge på museumsanlegget på Mærdø
- Prosjektet Pressefoto på Agder – Bevaring og tilgjengeliggjøring av bildearkivene fra Agderposten og Fædrelandsvennen

Dette er viktige oppgaver med en spennvidde som illustrerer bredden i arbeidet ved Aust-Agder museum og arkiv IKS.

Regnskapsresultatet for 2024 viser underskudd. Dette skyldes i første rekke at utgiftsførte pensjonskostnader ble høyere enn forventet. Slik det ser ut i dag vil førte pensjonskostnader for 2025 gi motsatt utslag.

Samlet lønnskostnad kan se ut til å være større enn budsjettert, men dette skyldes at variable lønnskostnader finansiert av prosjektinntekter ikke var budsjettert på lønnspostene. Lønn til fast ansatte er i sum noe lavere enn budsjett.

Oppsummert finner styret at aktiviteten i 2024 er gjennomført innenfor rammene av de midler som er stilt til rådighet, og styret ser ikke at resultatet endrer de underliggende økonomiske forutsetningene for driften i 2025.

Harald Danielsen

Styreleder

Styrets melding

Aust-Agder museum og arkiv – eiere

Eiere av Aust-Agder museum og arkiv var i 2024 Agder fylkeskommune og kommunene i tidligere Aust-Agder fylke. Eierandel og deltakeransvar er fordelt slik:

Eier	Betaler for	Eierandel
Agder fylkeskommune	Museum og Arkiv	47 %
Arendal kommune	Museum og Arkiv	16 %
Birkenes kommune	Arkiv	1 %
Bygland kommune	Museum og Arkiv	2 %
Bykle kommune	Museum og Arkiv	2 %
Evje og Hornnes kommune	Museum og Arkiv	5 %
Froland kommune	Arkiv	1 %
Gjerstad kommune	Arkiv	1 %
Grimstad kommune	Museum og Arkiv	10 %
Iveland kommune	Museum og Arkiv	2 %
Lillesand kommune	Arkiv	2 %
Risør kommune	Arkiv	2 %
Tvedestrand kommune	Arkiv	2 %
Valle kommune	Museum og Arkiv	5 %
Vegårshei kommune	Arkiv	1 %
Åmli kommune	Museum og Arkiv	1 %

På studietur for å hente inspirasjon til den kommende sjøfartsutstillingen på KUBEN. Foto: Gaute Chr. Molaug/ AAm

Representantskap og styre

Representantskapet er Aust-Agder museum og arkiv sin øverste myndighet med ett medlem fra hver deltakerkommune og ett medlem fra Agder fylkeskommune. Arne Thomassen er valgt som representantskapets leder. Det ble avholdt to representantskapsmøter i 2024, begge som fysiske møter.

Representantskap

Thomassen, Arne	Agder fylkeskommune
Nordli, Robert Cornels	Arendal kommune
Slågedal, Inger E. B.	Birkenes kommune
Eikerapen, Anne	Bygland kommune
Hjemdal, Anne Merethe	Bykle kommune
Rørvik, Finn Bjørn	Evje og Hornnes kommune
Håland, Inger Lene	Froland kommune
Skaaland, Halvard	Gjerstad kommune
Skretting, Beate	Grimstad kommune
Eliassen, Stine Therese	Iveland kommune
Olsen, Leiv Per	Lillesand kommune
Strat, Kai Magne	Risør kommune
Landås, Marianne	Tvedestrand kommune
Myrum, Lars Tarald	Valle kommune
Torp, Kjetil	Vegårshei kommune
Tangen, Hans Fredrik	Åmli kommune

Styret

Det har vært avholdt seks styremøter i løpet av året. Det siste styremøtet i 2024 ble gjennomført som et felles styremøte for Aust-Agder museum og arkiv IKS, Vest-Agder-museet IKS og Arkivsenter Sør.

I perioden 1.1. til 6.5 bestod styret av følgende medlemmer:

- Torunn Ostad (leder)
- Kim Pedersen
- Sally Louise Huseeth Vennesland
- Odd Eldrup Olsen
- Per Harald Bai Stabell (ansattes valgte representant)
- Åse Ingeborg H. Vistad (ansattes valgte representant)
- Reidar Saga
- Rune Sævre (vara)

I tråd med selskapsavtalen ble det ble valgt nytt styre i AAma på representantskapets møte 6.5.24. Det nye styret i AAma består av følgende medlemmer:

- Harald Danielsen (styreleder)
- Elen Regine Lauvhjell (nestleder)
- Kathrin Pabst
- Kim Pedersen
- Hans Antonsen
- Margit Dale
- Per Harald Bai Stabell (ansattes valgte representant)
- Anne Klippenvåg Pettersen (ansattes valgte representant)
- Guri Idsø Viken (vara)

Organisasjon

Aust-Agder museum og arkiv ledes av direktør Ellen Aslaksen.

Pr 31.12.24 består organisasjonen av fem avdelinger og følgende avdelingsledere sitter i ledergruppen:

Trude Jakobsen, avdelingsleder Administrasjon og fellestjenester

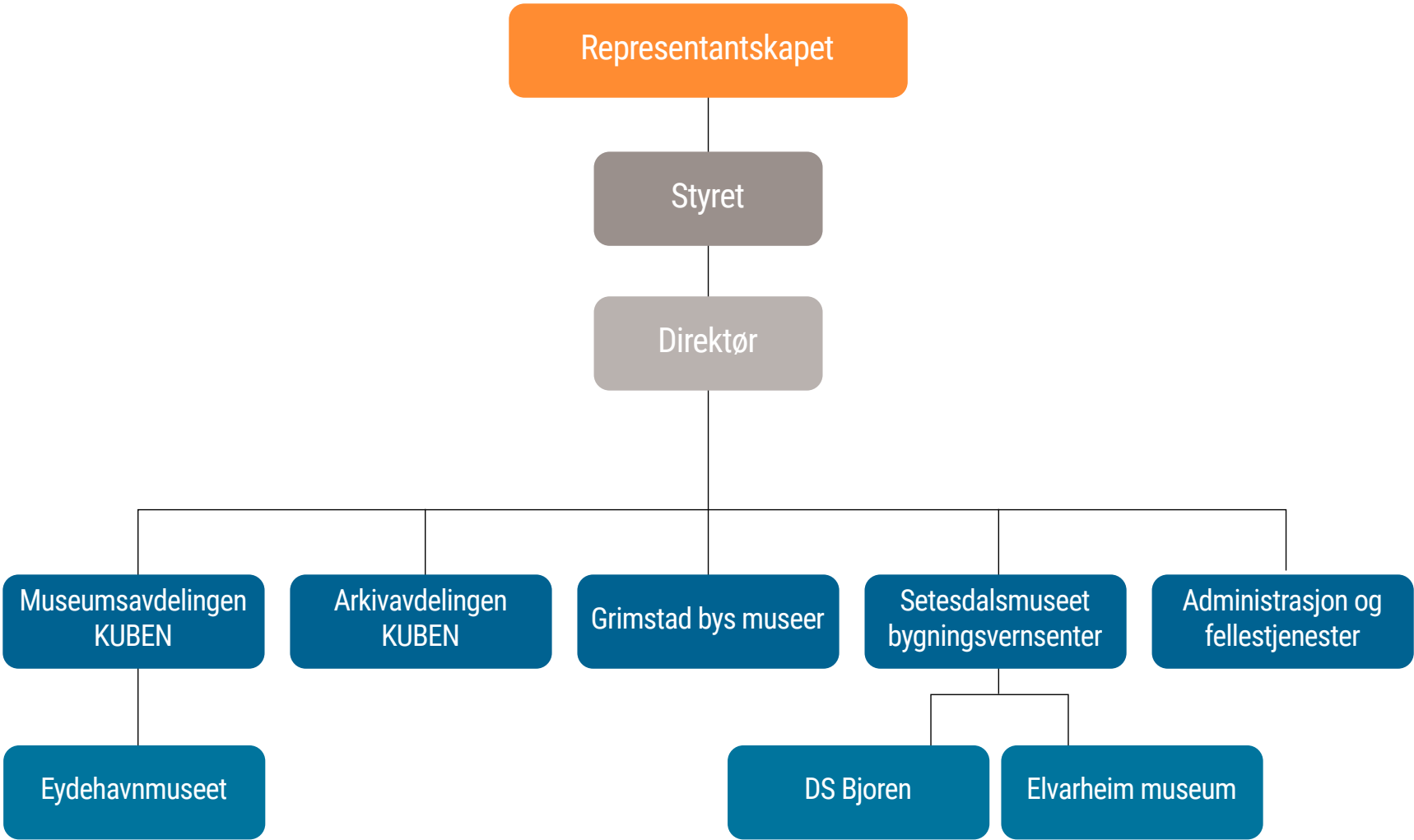
Hilde Jomaas, avdelingsleder Museumsavdelingen Kuben

Snorre Øverbø, avdelingsleder Arkivavdelingen Kuben

Anita Estensen, avdelingsleder Grimstad bys museer

Hind Helene Harira, avdelingsleder Setesdalsmuseet

Organisasjonskart

Ansatte, likestilling og inkluderende arbeidsliv

Aust-Agder museum og arkiv har en målrettet tilnærming til likestilling og arbeid mot diskriminering på arbeidsplassen. Selskapet er opptatt av å fremme likestillings- og mangfoldsperspektiver i både faglige og administrative sammenhenger.

	Kvinner	Menn	Totalt
A Ama totalt	37	24	61
Ledelse	5	1	6
Administrasjon og fellestjenester	6	6	12
Arkivavdelingen	7	6	13
Grimstad bys museer	2	2	4
Museumsavdelingen, ink. Eydehavnsmuseet	9	3	12
Setesdalsmuseet, inkl. Bygningsvernssenteret	8	6	14

A Ama hadde 61 fast ansatte i 2024, med 53,50 årsverk, inkludert tre personer på varig tilrettelagt arbeid. Vi hadde totalt 61 midlertidig ansatte, i hovedsak sommerguider, samt prosjektansatte, vikarer og ekstrahjelp. Fordelingen mellom kvinner og menn i AAma er 59% kvinner og 41% menn.

Det er flere nasjonaliteter representert blant de ansatte, og virksomheten er opptatt av mangfold og inkludering både internt og i sin tilnærming til publikum.

Arbeidsmiljø

Det ble gjennomført en arbeidsmiljøkartlegging i regi av Setesdal Bedriftshelsetjeneste høsten 2023, og resultatet ble fulgt opp i 2024.

Resultatene viser at det er et gjennomgående godt arbeidsmiljø i virksomheten.

Det ble jobbet systematisk med oppfølging av undersøkelsen gjennom blant annet tilbakelesing av resultatene i alle avdelingene. HMS-planen for 2024 ble utviklet på bakgrunn av resultatene.

Det legges videre vekt på intern informasjon og kommunikasjon mellom ledelse og ansatte i virksomheten. Dette var særlig viktig i tilknytning til muligheten for endringer i virksomhetsstruktur som følge av utredningsprosessen knyttet til arkiv og museumsstrukturen i Agder.

Sykefraværet er å anse som lavt med et snitt på 4,32% i 2024. Korttidsfraværet utgjør 1,84% og langtidsfraværet 2,47%.

Det ble gjennomført to personalsamlinger i 2024, én i juni og én i desember, hvor sistnevnte ble kombinert med julelunsj. Personalsamlinger der alle ansatte i virksomheten møtes er avgjørende for å utvikle en samlende organisasjonskultur. Alle avdelingene har sosiale arrangement i løpet av året i egen avdeling.

Det ble gjennomført medarbeidersamtaler med alle ansatte i virksomheten.

Vi hadde 16 avviksmeldinger i 2024 hvorav tre ikke er lukket, men er i prosess.

Arbeidsmiljøutvalg (AMU)

Det ble avholdt fire møter i løpet av 2024. Sammensetning ved utgangen av 2024 var slik:

Leder: Hilde Jomaas (arbeidsgiver)

Medlemmer: Jakob Tønnessen (arbeidstaker),

Hanne Birkeland (arbeidstaker og HVO) og Anita Estensen (arbeidsgiver).

Anlegg og visningssteder fordelt på kommune

Arendal: Kuben med Langsæ gård, Aust-Agdertunet og Klokkebua, Merdøgård skjærgårdsmuseum og Tangen gravsted

Bygland: Bygland museum, Dampbåten Bjoren og Husmannsplassen Hagen

Bykle: Jernvinnemuseet på Hovden, Huldreheimen, Lislestog og Bykle gamle kyrkje

Evje og Hornnes: Evje og Hornnes museum, Evjemoen forsvarsmuseum og Evje mineralsti

Grimstad: Ibsen-museet, Sjøfartsmuseet i Aust-Agder, Hamsun-museet, Norsk Hagebruksmuseum og Dikterstuen på Nørholm

Kristiansand: Kjevik flyplass

Iveland: Iveland og Vegusdal bygdemuseum, samt Mineralutstilling Åkle

Tvedestrand: Angelstad skysstasjon

Valle: Setesdalsmuseet Rysstad, Sylvartun, Rygnestad museum, Prestevodden og Tveitetunet.

Tilsluttede museer

Arendal: Eydehavn Museet

Åmli: Elvarheim museum

Bærekraft og miljø

Aust- Agder museum og arkiv har klima- og miljøhensyn som grunnleggende perspektiv i museets drift. Utskifting av lyskilder til LED, og oppgradering av en del systemer som styrer ventilasjon/klima og lys ble gjennomført i 2024.

Kuben er miljøtårnsertifisert, og følger de kravene dette stiller, men hele AAma ivaretar de fleste av kravene denne sertifiseringen krever, slik som søppelsortering, energieffektivisering, kollegakjøring og digitale møter. Vi har videre et felles regelverk på HMS, som ivaretar alle myndighetskrav på tvers av organisasjonen. Vi har krav om miljøsertifisering hos våre leverandører, og i det ligger også krav om dokumentasjon om forsvarlig arbeidsmiljø og forbud mot barnearbeid.

Planverk

Virksomheten arbeider etter planverk i form av virksomhetsplan, avdelingsplaner og drifts- og vedlikeholdsplaner knyttet til virksomhetens ulike bygg, med deres behov.

Ytre miljø

AAmas drift påvirker ikke det ytre miljøet på negativ måte.

Finansiering

I samsvar med selskapsavtalen er eierne forpliktet til å yte et årlig tilskudd til driften av selskapet. I regnskapsperioden var driftstilskudd fra eierkommunene til sammen kr 7.844.200, og fra Agder fylkeskommune kr 16.586.000.

Statlig finansiering er en forutsetning for drift og blir fastsatt i statsbudsjettet etter årlig søknad. For regnskapsperioden var det ordinære statlige tilskuddet på kr 26.230.000.

Selskapet er bevisst Kulturdepartementets krav om trygg økonomi- og ressursstyring i sitt tildelingsbrev til museene.

Salgsinntektene i 2024 var totalt kr. 5.148.214.

[Lenke til regnskapsdokumenter >](#)

Økonomi

Driftsresultat viser et underskudd på kr. 2 616 000. Dette skyldes i sin helhet forhold rundt premieavvik, som er forskjellen mellom netto pensjonskostnad og årets premieinnbetaling.

Lønn

Lønn inkl. sosiale kostnader viser et overforbruk i.h.h.t. budsjett på kr. 1.566.000.

Årsaken til merforbruket er at det er opprettet prosjektstillinger på flere prosjekter, som ikke er lagt inn som lønnsutgift i budsjettet. Utgiften som er kostnadsført på lønn i prosjekter er kr. 2.041.000. Det er tilsvarende inntekter/lønnsstilskudd i regnskapet, som kommer som tilskudd fra staten og fylket til prosjektene. For fastlønn er det er mindreforbruk på kr. 475.000, som skyldes vakanser gjennom året.

Kjøp av varer og tjenester

Regnskapet viser et merforbruk på kr. 124.000, mindre enn 1 % fra budsjett.

Strømkostnad er kr. 400 000 lavere enn budsjettert, men det er brukt kr. 300 000 mer på vedlikehold av tekniske anlegg og bygninger. Forsikringspremien økte med kr. 100 000. Innkjøp til bygningsvern er redusert med kr. 300 000 på grunn av mindre eksterne oppdrag i 2024. Økt aktivitet/arrangementer førte til merforbruk på kr. 120 000 til innkjøp butikk/kafedrift.

Renter og avdrag

Renteinntektene er kr. 145.000 høyere en budsjettert. Renteutgifter på lån KUBEN og utstillinger KUBEN er kr. 730 000 høyere enn budsjettert. Det meste av dette skyldes at den forventede rentenedgangen ikke kom i henhold til prognoser. Renter for siste avdrag KUBEN 2023 ble kostnadsført i 2024 på grunn av overgang til nytt regnskapssystem.

Avdrag lån er kr. 265.000 høyere enn budsjettert, som skyldes lån til KUBEN som ikke ble kostnadsført i 2023.

Inntekter

Salgs- og leieinntekter er kr. 350.000 lavere enn budsjettert, som i sin helhet skyldes mindre aktivitet på Bygningsvernssenteret.

Statlige overføringer er kr. 342.000 høyere enn budsjettert, et tilskudd mottatt på slutten av regnskapsåret til bruk i 2025.

Andre overføringer fra fylkeskommunen og eierkommunene er kr. 656.000 høyere enn budsjettert.

Investeringsregnskapet

Tilskudd/overføringer fra andre utgjør en økning på kr. 587.000 mot budsjett, hvor kr. 500.000 er midler fra Sparebanken Sør til restaurering av brygga på Merdø. Når det gjelder overføringer fra kommuner/fylkeskommunen er disse kr. 785.000 lavere enn budsjettet, da overføringen først inntektsføres i 2025.

Det er ført kr. 5.100.000 som udekket kostnad i investeringsregnskapet. Dette skyldes at kostnadene må føres fra midler på bundne investeringsfond. AAmA har midler på fond, men i all hovedsak på bundne driftsfond og disposisjonsfond. Vi kan ikke hente midler til investeringer fra de to sistnevnte, som fører til strykninger etter IKS-loven. Dette er et regnskapsmessig forhold som vil rettes opp i 2025. I praksis betyr det å avsette midler/tilskudd til investeringer på bundne investeringsfond.

Utredning av arkiv- og museumsstrukturen i Agder

Utredningen om Arkiv- og museumsstrukturen i Agder munnet ut i en rapport som ble ferdigstilt våren 2024. Utredningsprosessen omfattet Aust-Agder museum og arkiv IKS (AAma), Arkivsenter Sør og Vest-Agder museet IKS (VAM). Formålet med utredningen var å vurdere hvordan institusjonene kan levere best mulig tjenester med god faglig kvalitet til eiere, avtalepartnere, brukere og publikum. Utredningen skulle danne grunnlag for videre utvikling og organisering av området og inneholder forslag til nye måter å organisere arbeidet med museum og arkiv i Agder.

Rapporten presenterte tre mulige modeller for ny arkiv- og museumsstruktur i Agder. Alternativ 1 (A1): Tre virksomheter, tett formalisert samarbeid. Videreutvikle dagens juridiske enheter, med formaliserte samarbeidsflater mellom enhetene der det er hensiktsmessig. Alternativ 2 (A2): To virksomheter. Etablere to regionale enheter for hvert av fagområdene arkiv og museum. Arkivenheten som beskrives i utredningen skal ha oppgaver knyttet til rådgivning og depot for eierne, og gi råd og opplæring i de lovpålagte arkivoppgavene til kommuner og fylkeskommunen. Alternativ 3

Øverst: Paragliding i Gamaveka Extreme på Bygland friluftsmuseum.

Nederst: Opplæring i dans på personalsamling. Foto: Gerd Corrigan/ AAmA

(A3): En virksomhet der en slår sammen til en stor regional enhet som samler fagområdene arkiv og museum.

Agder fylkeskommune gjennomførte en høringsrunde om rapporten og styret i AAma gav høringsinnspill. Styret la i sitt innspill vekt på at Aust-Agder museum og arkiv IKS har et bredt oppdrag, som innbefatter både museum og arkiv. Og videre at denne AAma-modellen som var nyskapende i en nasjonal kontekst da AAma ble etablert i 2015, fremdeles blir oppfattet som en interessant og nyskapende modell i fagmiljøene. Særlig synergiene i samarbeidet mellom fagområdene arkiv og museum, og det sterke fagmiljøet i en slik modell er av stor betydning.

På denne bakgrunn konkluderte styret i Aust-Agder museum og arkiv med å anbefale modell A1 som det mest hensiktsmessige å arbeide videre med. Styret la vekt på at utviklingen av modell A1 må innebære et forpliktende samarbeid som styrker institusjonenes kompetanse, faglige utvikling og synlighet regionalt og nasjonalt og som gir en effektiv ressursutnyttelse og bedre tjenester. Styret mente videre at det å gå inn for en omstrukturering av de tre virksomhetene i tråd med modellene A2 og A3 vil låse ressurser, krefter og oppmerksomhet til omorganisering i lang tid fremover. Dette vil kunne bidra til å redusere institusjonenes kapasitet til det styret oppfattet som helt nødvendig samarbeid mellom flere institusjoner i Agder. Styret la også vekt på at denne modell A1 er i tråd med nasjonale signaler om ønsket utvikling i sektoren. Ett av hovedmålene i museumspolitikken er aktiv samhandling og det tas til orde for at museene må finne sammen og utvikle fellesprosjekter og utforske nye måter å samhandle på. Kulturdepartementet legger vekt på at både de enkelte institusjonene og sektoren samlet sett har mye å vinne på at institusjonene sammen kan utforske hvordan museumsinstitusjonen best kan virke i samfunnet framover.

Høringsprosessen ble avsluttet høsten 2024. Flertallet av eierkommunene i AAma stilte seg bak styrets vurdering om å gå videre med et tett forpliktende arkiv og museumssamarbeid i Agder. Fylkestinget vedtok på sitt møte 22.10.24 å slutte seg til formalisert samarbeid, modell A1, som den anbefalte modellen for en fremtidig museums- og arkivstruktur i Agder.

Utfordringer og framtidsutsikter

I en verden med stor uro og der grunnleggende verdier stadig blir utfordret, blir institusjoner som formidler og dokumenterer historie og kultur helt sentrale samfunnsinstitusjoner. Museer og arkiv utgjør viktig infrastruktur i et demokratisk samfunn og for et fritt ytringsrom.

Samfunnsendringene krever at kulturarvinstitusjoner som AAma må arbeide og henvende seg til publikum på nye måter. Samtidig har vi store forpliktelser knyttet til å ivareta verdifulle bygninger, anlegg og samlinger. Dette er oppgaver og forpliktelser som er både kostnads- og tidkrevende, og som i liten grad kan effektiviseres.

Kostnadene knyttet til det økte oppgavespennet, til behovet for å utvikle organisasjonen og styrke bemanningen, og svare på forventningene fra våre eiere om styrket samarbeid i regionen, gjenspeiles i liten grad i tilskuddene til AAma. Aust-Agder museum og arkiv mottar mindre statlig støtte enn sammelignbare virksomheter både regionalt og nasjonalt. Vi merker også godt den langsiktige effekten av at våre eierkommuner de siste årene har gitt sine tilskudd uten deflatorjustering. Sammen med den kraftige pris- og lønnsveksten vi har opplevd de siste årene har dette skapt store utfordringer. Konsekvensen er at det økonomiske handlingsrommet for virksomheten er redusert betraktelig innenfor ordinære driftsmidler.

I 2024 er det jobbet godt med å utvikle organisasjonen for en mer hensiktsmessig og effektiv drift. Det er opprette en avdeling for administrasjon og fellestjenester for å sikre god og lik ressurstilgang ut i hele organisasjonen. Det er imidlertid et etterslep i organisasjonen når det gjelder å bemanne og utvikle helt sentrale funksjoner som blant annet drift, kommunikasjon og markedsføring. Dette er funksjoner som både er viktige for å gjøre våre tilbud kjent for et bredt publikum, men som også vil kunne bidra til økt inntjening. Det stramme økonomiske handlingsrommet gjør at nødvendig utviklingsarbeid og styrket bemanning blir vanskelig å realisere.

Samtidig krever omfattende utvikling og restaureringsprosjekter store økonomiske og administrative ressurser. I 2024 ble det startet restaurering av museumsbrygga på Merdø. Dette er eksempel på et svært kostnadskrevenende prosjekt. Til tross for midler og velvilje fra samarbeidspartnere og eiere har AAma stått for hoveddelen av finansieringen. Flere av våre anlegg vil ha lignende behov for restaurering, vedlikehold og utvikling i tiden som kommer. Det blir derfor også fremover nødvendig å jobbe aktivt ut mot eksterne finansieringskilder der dette er relevant. Samtidig begrenser ekstern finansiering fra stiftelser, fond og private givere seg gjerne til å bidra til ekstraordinære prosjekter og mindre til driftsrelaterte kostnader. Støtte fra disse vil derfor ikke avhjelpe behovet for økte driftsmidler til virksomheten. Styret vil derfor også i tiden fremover være opptatt av å utnytte maksimalt det begrensede handlingsrommet virksomhetens økonomiske ressurser gir. Dette kan innebære at det ikke er gitt at eiernes forventninger lar seg innfri fullt ut.

Merdøgaard museum.
Foto: Gerd Corrigan/ AAma

Besøkssteder

Setesdal

- 1 Hovden jernvinnemuseum
- 2 Huldreheimen
- 3 Lislestog
- 4 Bykle kyrkje
- 5 Rygnestad museum
- 6 Tveitetunet museum
- 7 Setesdal bygningsvernssenter
- 8 Setesdalsmuseet
- 9 Dampbåten Bjoren
- 10 Bygland museum
- 11 Evje mineralsti
- 12 Evje og Hornnes geomuseum Fennefoss
- 13 Evjemoen Forsvarsmuseum
- 14 Iveland og Vegusdal Bygdemuseum

Grimstad

- 15 Ibsen-museet
- 16 Sjøfartsmuseet i Aust-Agder
- 17 Hamsun-museet
- 18 Norsk Hagebruksmuseum
- 19 Dikterstuen på Nørholm

Arendal

- 20 Merdøgaard museum
- 21 KUBEN med Langsæ gård, Aust-Agder tunet og Klokkebua
- 22 Angelstad skysstasjon i Tvedestrand

Tilknyttat museum

- 24 Eydehavnmuseet
- 23 Elvarheim museum

AUST-AGDER MUSEUM
OG ARKIV IKS

VEL BEVART, GODT FORTALT

Aust-Agder museum og arkiv IKS er satt saman av KUBEN i Arendal, Grimstad bys museer og Setesdalsmuseet. Saman forvaltar og formidlar me den historiske og kulturelle arven i fylket.

PARKVEIEN 16, 4838 ARENDAL | TLF. 37 01 79 00
ORG.NR. 986088695 MVA

